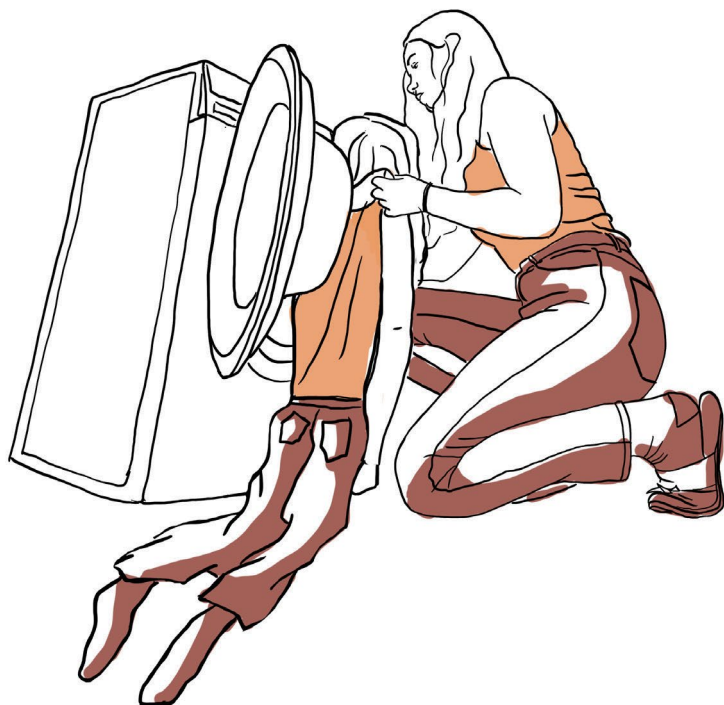

AIOKRIF

Irodalmi Folyóirat • 2024. ősz
XVII. évfolyam 3. szám

” APOKRIF

A racionalitás győzelme
az ősi babonán.

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
XVII. évfolyam, 3. szám
2024. ősz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám

Főszerkesztő-helyettes

Molnár A. Aliz (tördelés, címlap, Apokrif Online)

Szerkesztők

Kerber Balázs (vers)

Mizsur Dániel (próza)

Taródi Luca (próza)

Dénes Gergő (kritika, korrektúra)

Veress Dániel (kép)

Tamás Péter (műfordítás)

•

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.com>

Felelős kiadók

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány, Szófa Irodalom Bt.

Nyomda

Könyvpont Nyomda Kft.

Felelős vezető: Gembela Zsolt

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.

Copyright © 2024 Az Apokrif 2024/3. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 500 Ft
ISSN 2060-3207

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

Szépirodalom

- 8** **Halmi Tibor**
Daru
- 10** **Böröczki Csaba**
Vologya
- 17** **Benesóczky László**
Szürkül már, peregrinus
- 18** **Costanza Ghezzi**
Tökfej bá (ford. Sokcsevits Judit Ráhel)
- 26** **Szabados Attila**
A kettétört harang; Álom a költségvetésről
- 28** **Stolcz Ádám**
Önkínzó; Barátnő
- 33** **Littner Zsolt**
Csíkos zakó
- 43** **Körtesi Márton**
Orrlyukak

Látószög

- 47 **Gregoriánra karcolni a plexit**
(Schell Réka és Veress Dániel beszélgetése)

Látótávolság

- 56 **Branczeiz Anna:** „B. én vagyok. B. te vagy. B. bárki lehet.”
(Kertai Csenger: B. rövid élete)

- 61 **Lengyel Panna:** Pokoli hullámmedence
(Puskás Panni: Megmenteni bárkit)

- 66 **Hocza-Szabó Marcell:** Társadalomkritikai szuperpozíció
(Nagy Dániel: Úgy tűnik, az érzelmek megint kezdenek divatba jönni)

- 71 **Pór-Szabady Ágnes:** „Egyre több a részlet, de egyre
távolabb kerülünk az összképtől.”
(Krusovszky Dénes: Levelek nélkül)

Illusztrációk

A lapszám képeit **Schell Réka** művei közül válogattuk. A borítón a *Purifikáció* című, 2022-ben készült sorozat részletei szerepelnek (szitanyomat, 36 × 29,7 cm). A 44–45. oldalon A *mélypont csöndessége* című 2024-es installáció (digitális fotó, plexikarc, textilnyomat, egyenként cca. 100 × 70 cm), 46. oldalon a *34'47"* című 2023-as önarcképsorozat (a digitális fotók eredeti mérete egyenként 35 × 50 cm) látható.

Schell Réka

Aposztróf (részlet), 2020
argentotípa, 25 × 35 cm

Halmi Tibor

Daru

a daru az daru
egy munkagép

és integethet bárki
meghatódva a kőpárkányról
a gép
nem int vissza

mégis van
hogy időnként
a hideg párkányon
a daru
egy rögeszme kínos tárgya
mikor megfordul
a szél

azt mondják zsinórmérték
hibátlan függőleges
és
dolgozik
a gép
működik
amit ők
a daruból látnak

akik így
nézik a gépet
egyszer csak megindulnak
és megbotlanak
a romok
 letámasztott
 árván hagyott
 létrák
 az elszórt
 kacatok
egyikében hasra
esnek
 és
egy életen át
neheztelni fognak
 a darura

sértett hiúságuk
kerítés ház
 bajusz
 történelem

Böröczki Csaba

Vologya

197... július elején, egy rendkívül meleg nap alkonyatán, fiatal férfi lépett be a Sz... utcai régiségkereskedésbe, és lassan, láthatóan határozatlanul elindult a számovár felé.

– Vologya, egyetemi hallgató vagyok. Jártam már itt, egy hónappal ezelőtt – mormogta hadarva a fiatalember, és kissé meghajolt, mert eszébe jutott, hogy udvariasabban kell viselkednie.

– Tudom, bátyuska, jól emlékszem, hogy járt már nálam – mondta nyomatékkel az eladó.

– A számovárt szeretném megvenni.

– Jó-jó. Megvan a pénz?

Vologya bólintott. Az eladó folytatta:

– Egy kicsit meg kell tisztogatni, de azért csinos darab. Harminc rubel az ára, ahogy mondtam.

Vologya két kezében fogta a számovárt, könyökével lenyomta a kilincset. A konyhaasztalra tette, megnézte villanyfénynél. Alaposan meg kell súrolni, ragad a kosztól. Kezet mosni, rongyot nedvesíteni. Valószínűleg ecetes vízzel is át kell öblíteni. Akárhogy is, jó vétel volt. A tetején még pelmenyit is lehet csinálni.

Vologya mosószerrel spriccelt a szivacsra, a számovár elé ült. Fintorgott a szagtól, méghogy virágillatú! Amikor kész lett, száraz ronggyal áttörölte. A teaőző oldalán is végigment a ruhával, az egész szerkezet fénylett. Megmozgatta a csapot, kicsit meg kell olajozni.

Ekkor valami bugyogni kezdett. Vologya a számovárhoz hajolt. Mintha onnan jönne a hang. Az nem lehet, hiszen teljesen üres. De mégis, a teaőző adta ezt a hangot. A csapnál sárgás gőz jelent meg, Vologya hátrált, a gőz magasra emelkedett, egész a plafonig, és ott fenn kirajzolódott Lenin képe.

Vologya annyira megijedt, majdnem keresztet vetett. *Nem mintha különben is gyáva, gyámoltalan természetű lett volna, éppen ellenkezőleg. De mostanában ingerlékeny és feszült lelki-állapotban volt, beteges képzelgések üldözték.*

– A szamovár szelleme vagyok. Ki az, aki szabadságomat visszaadta?

– Vologya vagyok, Vlagyimir Iljics – mondta, és érezte, egész testében remeg.

– Szóval ismersz engem.

– Magát mindenki ismeri.

– Tehát nem volt hiába... – mormogta Lenin maga elé. – Nos, amiért szabadon engedté, három kívánságodat teljesítem.

Vologya hallgatott. Képtelenség, gondolta. Az a ravasz antikosz rámszóta ezt a szamovárt, miközben tudott róla, mi rejtőzik benne. Nem, ez így nem igaz. A szamovárt én vettem, alaposan meg is néztem. Gyűjtögettem rá. Még az ezüstórát is zálogban hagytam Aljona Ivanovnál, hogy összejöjjön a pénz.

– Nos? Mik a kívánságai, terve, amennyiben tudni lehet?

Vologya összeszedte erejét, hogy mindenre gondoljon, semmit el ne felejtessen, de szíve csak kalapált, úgy vert, hogy alig kapott levegőt. Mire gondoljak? Most itt a vissza nem térő alkalom. Mi lenne a legfontosabb, amit leginkább szeretnék? Elképzelte magát, ahogy Ljudmilával kéz a kézben sétálnak a Néva-parton, ő közel hajol a lányhoz és megcsókolja. De hogyan is szeretne bele Ljudmila egy alacsony, kopaszodó egyetemistába, akinek se vagyona, se jövője? Viszont, fondorkodott Vologya, ilyen nem lesz még egyszer. Most kell megragadni a megragadhatót. Ha Vlagyimir Iljics valóban olyan jóságos, megszán engem. A szamovárra nézett, megcsillant benne a tükörképe. Ha legalább a kopaszság elmúlna, lenne némi esélyem Ljudmilánál. Vologya elvgyorodott.

– Vlagyimir Iljics, én akarok lenni a Szovjetunió legszebb férfia.

– Szépség! Ugyan mire való az? Hát mit tanulsz azon az egyetemen?

Vologya lehajtotta fejét, úgy morogta:

– Jogot.

– És feltételezem, egy csinos lány miatt akarsz megszépülni. De azt kérdem tőled, jogtudományunk jellegét ismerve feltételezed-e a nőkről, hogy elfogadják, képesek elfogadni ezt a tisztán csak pszichológiai lehetetlenségen alapuló adatot, mint hogy valaki szép, és csak ezért szerelmüket adni? A dolgozó nép dolgozó asszonyokból is áll, akik, hidd el nekem, többre becsülik, ha valakinek a forradalomért dobog a szíve, mint hogy kellemes az arca.

– Vlagyimir Iljics, talán nem elég materialista a kívánságom? Lenin hümmögött.

– Végső soron igazat adok neked. Ám legyen! – mondta Lenin. Azzal kiterjesztette karját, és sistergés hallatszott.

Vologya a fürdőszoba tükréhez rohant. Ugyanaz az utálatos, kopaszodó figura nézett vissza rá, akit már ismert. A kiábrándító, pörge száj, a koponyához tapadó, ritkás haj, a kutyafejű valóság. Vologya úgy érezte, gyomra összeszűkül. Visszaszaladt a konyhába, Lenin a plafonon terpeszkedett.

– Becsapott, Vlagyimir Iljics Uljanov! Ugyanolyan csúf vagyok, mint eddig – kiabálta a szellemnek.

– No-no. Gondolod, hogy a csodák egyik pillanatról a másikra teljesülnek? Emlékezz csak a forradalomra! Csapajev az életet adta a csodáért. Halljuk inkább a második kívánságodat.

Vologya fortyogott. Átverés, gondolta. De hát én voltam a hülye, hogy elhittem ezt a mesét. Még hogy ez a gázbuborék szépé varázsol! Talán ez is csak egyike a beteges képzelődéseknek. Viszem az ócskáshoz, és kérem vissza a harminc rubelt.

Vologya a konyhaasztalhoz ült, nézte a virágmintás abroszt.

– Akkor... kívánhatok?

Lenin bólintott. Vologya megvakarta a fejét. Lehet, hogy valami csip-csup dolgot kellene kérni, ami nem olyan súlyú, mint a szépség vagy Ljudmila szerelme. Olyat, amiért nem kár, ha nem teljesül.

– Vlagyimir Iljics – kezdte, mintha szavait a virágmintának címezné – azt akarom, hogy a legjobb amerikai színész legyen a barátom.

– Ahogy kívánod – mondta a szellem, és ismét széttárta kezét sístergések közepette.

Vologya gúnyosan mosolygott.

– Gondolom, ez is úgy teljesül, mint az előző.

– Kérjed a nagy dolgokat, és a kicsiket megkapod ráadás-képpen.

Vologya bólintott. Még mindig a terítőt nézte. Beszívta ajkát, majd szemét sandán Lenin felé emelve kérdezte:

– Azt tudja, Vlagyimir Iljics, hogy egy mauzóleumban van kiállítva a teste?

– Balzsamozva? Mint valami templomban?

– Úgy.

Lenin a szakállát simogatta. Vologya arra gondolt, ezzel elégtételt vett a rossz tréfáért. Hadd furdalja csak a lelkiismeret, már ha egy ilyen dzsinnfélének van lelke. Kívánni hármat, aztán nem teljesíteni. Talán nem is ez az igazi első titkár, annyi hamisítvány van a Szovjetunióban. A grúz csempészekről nem úgy háromcsíkos *Adidost* szerezni. Egyenesen Tajvanról hozzák.

– Tudod, Vologya – mondta végül a szellem –, ha igazat mondasz, akkor úgy vélem, az eszme halhatatlanságát reprezentálja az a test. A megvalósult szocializmust, és ez így helyes. A nép majd ehhez a testhez járul gyónni, nem hallgatva többé a papok fecsegésére. Nagy lépés ez, Vologya. A racionalitás győzelme az ősi babonán. De a harc nem érhet itt véget. El kell érünk, hogy a testet a Népszövetségben is kiállítsák, hogy az

imperialisták ráeszméljenek, mivé válhat az ember, ha a helyes úton jár. Szinte látom magam előtt, ahogy az osztályharc kiszélesedik, és...

– Lenne egy harmadik kívánságom.

Lenin megköszönte torkát. Láthatóan szívesen folytatta volna a beszédét.

– Igen? Hát persze.

– Anyámék sosem engedték, hogy kutyát tartsak. A szomszédnak volt egy dakszlija, és én majd' megpukkadtam az irigységtől.

– Ezen könnyen lehet segíteni.

– Csak azt nem tudom, milyen kutyát szeretnék.

– Úgy tudom, a magyar fajták igen hűségesek.

– Legyen tacsó. Egy magyar tacsó.

– Óhajod parancs – és Lenin harmadszor is széttárta karját, és harmadszor is sistergett.

Vologya meg sem lepődött, hogy minden változatlan. Mű-Lenin, gondolta, egyenesen Tajvanról. *Ravasz mosoly jelent meg Vologya arcán, és egyre szélesedett.*

– Íme, kívántál hármat. – mondta Lenin. – Ezzel megváltottam magamnak a szabadságot. Ideje visszatérni a burzsujok elleni...

– Tudja, min gondolkodom, Vlagyimir Iljics? Hogy hogy férhet bele egy ekkora szellem egy ilyen kis szamovárbá.

Lenin előhúzta zsebéből sapkáját, mint aki indulni készül.

– Nincs benne semmi ördögösség.

– Én nem hiszem, hogy benne volt.

– Szerinted nincsenek szellemek?

– Beteges képzelődés. És maga... maga is beteg. Az abnormális ötleteivel a világforradalomról, amikor még egy rohadt tacsót sem tud idekeríteni.

– Annyit én is tudok, hogy nem vagyok egészséges, ámbár nem értem, mi lehet a bajom, és ami azt illeti, nálad azért öt-

szörte egészségesebb vagyok. Nem azt kérdeztem, hiszed-e, hogy a kísértetek megjelennek az embernek, azt kérdeztem, hiszed-e, hogy vannak kísértetek?

- Dehogyan hiszem! – csattant fel ingerülten Vologya.
- Pedig léteznek. És én ott voltam, abban a szamovárban.
- Akkor mutassa meg!

Lenin a szemét forgatta, majd sapkáját kelletlenül a szemére húzva ennyit mondott:

– Na jó, megmutatom – és azzal a gőz halványodni kezdett, eltűnt a fej a konyha plafonjáról, a test is, aztán az egész visszament a szamovár csapján át az ódon szerkezetbe. Vologya csak erre várt. Elfordította a csapot, és izgatottan fülelt. Szörcsögő hangra lett figyelmes. A szamovár zümmögött.

(a kurzívvval jelölt részek Dosztojevszkij Bűn és Bünhődéséből valók
Görög Imre és G. Beke Margit fordításában)

Schell Réka

Hommage à Goya, 2020

rézkarc, 34 × 49 cm

Benesóczky László

Szürkül már, peregrinus

elbuktad vizsgáid, peregrinus,
nem fognak felvenni bolonyába,
téves kanállal etted az eget
ámítson bár az Isten
végessége, ásítson az élet
másra szabott vonala

itt volnék, soha nem lehetek ott –
peregrinus, szedelőzködnek már
az árusok az árkádok alatt,
a toronyóra sötétbe borul a
városház tetején, miért jöttél?

hiszen másból rügyez ki már a vándor tudósszellem,
más tudja szakajtóra inni a bort
Rotterdami Erasmus bölcsességeit idézve,
neked csak a félig megevett kásák maradtak,
gyapjúkabátban, római romokon.

(és szétverted lantjaid immár:
késő, középkori terápia.
szentlélek nincs, csak faládák,
széthányt, hónapos szobák,
sötétüljön most el a kép.)

Costanza Ghezzi

Tökfej bá

Minden faluba kell egy csodabogár, a miénké Tökfej bá volt. Nem messze a mi házunktól lakott, meglestem őt, rettegtem tőle, lenyűgözött. „Na, mindjárt hívom Tökfej bát, hogy vigyen már” – fenyegették az anyák a gyerekeiket, ha azok engedetlenkedtek.

És általában bevált. Hiszen Tökfej bá bűnronda volt, és aki egyszer hallotta a hangját, sose feledte többé. Gyakran találkoztam vele, mert mindennap sokat kóborolt – mindig ugyanazon az útvonalon –, görbe teste olyan nagy volt, hogy senki nem fecsérelte volna az időt, hogy egyszer lemérje. Viszonylag korán reggel elindult – az előző este elfogyasztott alkohol mennyiségétől függően –, és a faluban kóválygott, hogy kartonpapírt gyűjtsön, mielőtt az a kukásautón landolna. Annyit szedett össze, amennyi csak ráfért a lecsupaszított, elrozsdásodott fémvázú babakocsijára. Végighurcolta a falun, be a saját raktárába a Világítótorony utcában. Amikor esett, szerzeményét egy nagy, rozoga fekete esernyővel védte, amit egy ki tudja, hol talált, színevesztett, szakadt gumival rögzített a kocsihoz.

Tökfej bá tudott tengerészcsomót kötni, és soha semmit nem veszített el. Amikor már jó halom összegyűlt, újra felhalmozta őket a kocsira, és megint bement a faluba, minden hónap első csütörtökjén, hogy jó pénzért átadja egy nápolyi fickónak. Tökfej bá az így szerzett pénzt csak és kizárólag borra költötte, mert egyébként volt munkája, a béréből fizette a lakás bérleti díját, ahol Rita lakott a gyerekekkel.

Azt kérdeztem magamtól, ahogy elmélkedve ücsörögtem a lépcsőnk aljában, vajon hogy tud beszélni a két gyereke, tekintve, hogy Tökfej bá érthetetlen nyelven motyogott.

– Két olyan élheteretlen gyereket csinált, mint amilyen ő maga – jegyezte meg anyám, amikor a házunkkal szomszédos Villa Rossa kertjében látta őt bóklászni. Szánakozva gondoltam a gyerekeire, akik nyáladztak és a padlón húzták magukat. Szörnyűek, mint az apjuk, de aranyosabban azok. Neki fekete volt a haja, mint a tintahal váladéka, brillantinnal kente, hátrafésülte, le barnult, izzadt nyakára hullámos tincsekben omlott le, vagy divatjamúlt kontyba kötötte. Fekete volt a szeme, mély, mint a feneketlen kút, és sötét, mint a magány tava. Kiszáradt ajka mögött csak néhány fog árválkodott, hangja rekedt volt, nem ismerte a nevetést. Nem sok lehetősége volt, mindig csak ugyanazokat az utakat róttá mocskos gumipapucsában slattyogva, maga előtt tolva a rozsdás babakocsi vázát, föl-le a szokásos útvonalon, a Völgyből a Villa Rossáig, a Villa Rossától a faluig.

Egy csapat kölyök, épp csak egy kicsivel kevésbé ápolatlanok, mint ő, időnként követni kezdte, és hamisan-hangosan így énekelt:

*Tökfej bá jön fel a dombra biza',
gyűjti a kartont, hogy majd eligya,
vén tengeri medve,
bűzlik, mint egy hulla, pedig még él,
olyan, mint egy ruhába bújó tehén.*

Ilyen értelmetlen rigmusokat eresztettek el, csak hogy bántsák és kigúnyolják őt. De az öreg, úgy tűnt, meg se hallotta, tovább folytatta útját, merőn előre nézve, anélkül, hogy megadta volna magát, sőt, ő maga is fütyörészett valamit. Ezek között a kertes hírű fiúk között, akiket nem egyszer jelentettek már a Szociális Hatóságnál különböző kellemetlen esetek miatt, ott volt Fabione is, az osztálytársam, megrögzött istenkáromló, aki többször bukott, és Lividoniában élt, „a szegények negyedében”.

Tőle jobban féltem, mint Tökfej bától, és amikor láttam, hogy közeledik a cimboráival, mindig elrejtőztem a lépcsőházunk melletti épület mögött. Tökfej bá a Baschieri család tulajdonában álló Villa Rossa gondnoka volt: felügyelte a parkot, nyitotta-zárta a szűk utcára vezető, hatalmas, zöld kaput. Az utca jó száz méter után kavicsos úttá szélesedett ki, és kivezetett a sziklákhoz. A Világítótornyokhoz vitt, a régihez és kopotthoz, meg az újhoz, ami világított, amikor besötétedett, és derült éjszakákon még Giglio szigetéről is látni lehetett. Nem hiszem, hogy a bácsi elment a Világítótornyokhoz, akkor se, ha a srácok azt beszélték, hogy arrafele vadászik macskára, egérre, hogy megegye őket. Az ösvényen találtak kiszáradt bőröket szőröcsomókkal.

A kapu mögött, a házhoz vezető ösvény elején volt egy disznó formájú kő, két hegyes füllel, sima háttal, farokszerű csavart tuskéval. A gyerekek odajártak, hogy lovagoljanak a kőállaton. Tavaszi délutánokon igazi csipogó sorok alakultak ki.

Amíg meg nem hallották Tökfej bá kocsijának nyekergését. Akkor aztán menekültek, majom módjára sivítottak, mindenféle valós ok nélkül, sose hallottam, hogy bárkit elzavart volna. „Sicc, eriggyetek. Be kell zárnom.” – csak ennyit motyogott, elharapva a szavakat, mint aki már rég nem beszélt. De félelmet keltett, milyen magányos és fekete volt, és senki nem kérdezte, van-e valós ok a félelemre.

Még csak kislány voltam, és Tökfej bá hatalmasnak tűnt fel előttem. Nagylányként Tökfej bá még mindig hatalmasnak tűnt fel előttem. Nem volt se fiatal, se öreg, kora, mint a bolondoké vagy a horrorfilmek rémalakjaié, meghatározhatatlan, legfeljebb sejthető volt. A főleg a kertben elvégezhető, jelentéktelen karbantartási munkákért cserébe ő őrizhette a Villa Rossát. Ősszel avart égetett, kezében a vasvillával olyan volt, akár az ördög, lopva bámultam őt a kis útról, ami elválasztotta a házunkat a Villa Rossától. Egyszerre vonzott és taszított, ő, aki nem ismerte a kedvességet, mert nem sokszor volt része benne.

Csak a nagyanyám szentelt neki valódi figyelmet: kis szíves-ségeként cserébe pénzt adott neki ilyen ajánlásokkal:

– El ne idd, gondolj a feleségedre!

Carolina asszonytól nem tagadta meg a fogatlan vigyort, kötelességtudóan indult útjára. Ha velem volt a nagymamám, kevésbé találtam szörnyűnek, még úgy is, hogy tudtam, nem hallgat a bölcs szóra. Nem hibáztathattam, ha egyszer a kezében volt a pénz, az az övé volt, azt csinált vele, amit akart.

Tökfej bá a három fészert egyikében aludt, mindegyik a villa tulajdonosáé volt. Sorban álltak egymás mellett, ablaktalanok voltak, egyszárnyú ajtajuk volt. A kis fürkék a zöldre festett fadeszkákba vágott lyukakon át jutottak fényhez. Sziklákba vajták őket, a hátsó faluk már maga a szikla volt. Egy réteg beton választotta el a talajtól a szűk, nedves lakókörnyezetet, és ő a betonra eszkábált magának szutykos fekhelyet: tönkrement matracból, durva szövésű, katonai takaróból, szürke lepedőből és egy épphogy használható párnából. Amikor beesteledett, ide zárkózott be néhány üveg sörrel és borral. Néha olcsó gin-nel vagy viszkivel. Nőkről álmodott, akiket nem kaphatott meg, hiába lapozta át a kikukázott pornóújságokat. Sokat fantáziáltam róla; amikor biztos voltam benne, hogy nincs ott, félénken belestem a szobába, felfoghatatlan volt számomra, hogy tudott ennyi időt egyedül tölteni tárgyak nélkül, minden nélkül, csak a sötét, a macskák és annyi.

Mert nem voltak barátai, csak Rita, a felesége, aki a faluban maradt, mert szorosan kötődött az '50-es években szerzett házukhoz, amit a temetőben vállalt takarítói munkájának köszönhetően tudott fenntartani, azért is a településnek lehetett hálás, akkor kapta, amikor feliratkozott a nélkülözők listájára. '52-ben házasodtak össze, együtt költöztek be ebbe a községtől bérelt házba. Nem mint szerelmesek, hanem mint elkeseredettek, akik úgy döntöttek, egyesítik gyengeségeiket, hogy közösen könnyebben összekaparahassanak valamit.

De Tökfej bát megviselte a négy fal, ahogy a felesége szemrehányásai is, aki az elállatiasodott férjéből próbált valami emberhez hasonlót kihozni. Sokat kiabáltak, a feleség hangosabban, ezért hát amikor Tökfej bát elhívták gondoknak a Villa Rossába, úgy gondolta, jobb lesz, ha a szerszámoskamraként rábízott fészerben alszik.

Fekete, egyre feketébb lett. A gyerekek féltek, a felnőttek undorodtak tőle, távolságot tartott, hogy ne kelljen beszélnie vagy kapcsolatba kerülnie senkivel. Sosem láttam mások társaságában, leszámítva két girhes macskát, melyek folyton a nyomában jártak, mancsukkal ázott papucsába kapaszkodva. A faluban azt beszélték, egykor jóképű fiatalember volt. A háború ideje alatt született, és özvegyen maradt anyja nevelte fel, aki minden tőle telhetőt megtett érte. Fiatalkorában nem azért járt a tengerre, mint a társai, fürdeni és napozni, hanem egy barátja hajóján mentek hálóval halászni. A halat aztán eladták a halsütőknek vagy éttermeknek. A reszlit elfelezték és hazavitték. Egyszer egy algák közé akadt aknába gabalyodott a háló. A barátja otthagyta a fél karját, ő a véletlen szerencsének köszönhetően csak a józan eszéből veszített valamennyit, bár, ahogy mondják, addig se volt sok neki. Így lett tökfej. Rita ugyanúgy törődött vele, egyik szerencsétlen csak olyan, mint a másik, és még évek múltán sem hagyta el teljesen: heti néhány alkalommal megvacsoráztatta, hébe-hóba mosott rá. Ő meg cserébe beszállt a lakbérbe. Ha nem is nagy összeggel – tekintve, hogy a fizetése nyomorúságos volt, mert a fészer használatát is felszámították –, de azért elég volt.

Szerződést nem kötöttek vele. Az évek alatt elvadult, a szókincse visszafejlődött, de végül is nem nagyon számított neki, mivel a fontosabb dolgokat gesztusokkal is ki tudta fejezni. A babakocsit a falu hulladéklerakójánál találta, kifakult égszínkék gyapjúbóritása volt, de ő mindent lehámozott róla, neki csak a keretre meg a kerekekre volt szüksége. Ezután a kartonpapír lett az új szénvedélye.

Végül is nem zavarta senki köreit. Mégis, egy reggel Fabione és a bandája célba vette furcsa pisztolyokkal, légpuskákkal, amik nagy zajt csaptak, mintha igaziak lennének. Tökfej bá emlékei közül feltört az akna robbanása, vékony lábszárának nekiütődtek, de vissza is pattantak róla az ólomgolyócskák, kezét gyorsan a fülére tapasztotta, mit sem törődve azzal, hogy a babakocsi nekiindult, le a lejtőn. A fiúk röhögtek, az öreg a szemük előtt lett újból védtelen kisgyerek. Otthagyták, ő lerogyott a térdére, karjával átkulcsolt fejét a mellkasához szorította. Távolról láttam, ahogy beléptem a házunkba, de nem mentem közelebb, félelemből, undorból, a szüleimnek pedig nem említettem. Senkinek sem tűnt fel, hogy Tökfej bá eltűnt, és hogy a babakocsi elhagyatottan fekszik az út közepén; lényegében az egész senkit sem érdekelt.

Csak amikor már átható bűz terjengett, akkor hívták ki a tűzoltókat, akik vijjgó autóval vonultak ki. A lépcső aljánál találtam őket, a sziréna fülsiketítően bömbölt. Ott maradtam, hogy lássam, mint kopognak be az ajtón.

A fekhelyén összekuporodva találtak rá, üvegszilánkok között, kezét még mindig a fülére tapasztva, fekete, tágra nyílt szemmel.

Csendben halt meg, ahogy csendben is élt. A faluban megálltam a siratófalnál, a málló, szürke falnál, amire a gyászjelentéseket szokták kitenni. Szerettei mély megrendüléssel tudatják, hogy Armando B. elhunyt 65 éves korában.

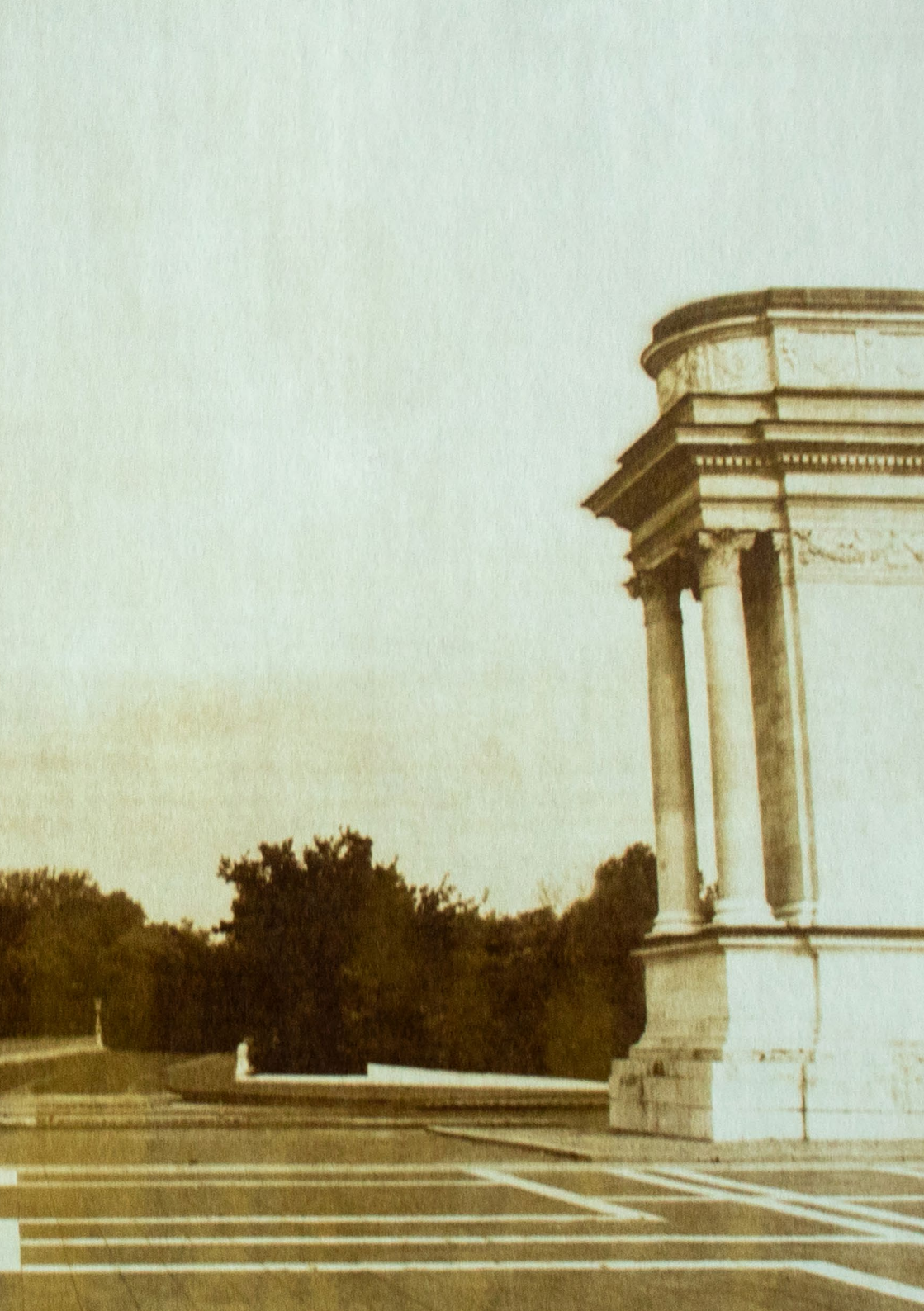
Furcsálltam, hogy Tökfej bának volt rendes neve, és korábban még csak eszembe se jutott, hogy annyi idős lehet, mint a nagyanyám, ezt nehéz volt megérteni. Korábban én sem értettem meg mindent, és ezt nagyon sajnálom. Az évek alatt sok ismerősömet elveszítettem, de a hozzá hasonlóak maradnak meg az emlékezetemben: a furcsák, a mások, akik kizökken-tenek az egyensúlyunkból, és enyhe büntudatot hagynak bennünk. Armando, nyugodj békében.

(Fordította: Sokcsevits Judit Ráhel)

Schell Réka

Aposztróf (részlet), 2020
argentotípiá, 25 × 35 cm

Szabados Attila

A kettétört harang

Elfér a tenyeremben. Arra emlékeztet,
amivel anyám csengetett karácsonykor,
gyerekkoromban. Az porcelán volt,
ez fém, a szuvenírek közül választottad,
az olasz város neve jól olvasható,
mégsem olyan, mint egy mágnes,
azt nem adunk ajándékba annak, aki
ott sem volt. Nehezebb, mint amivel
anyám csengetett: fémessége mellőz
minden illúziót. Főúri méltóságok jelzik
ilyennel, ha teát vagy hosszú, őszi
séta után kávét parancsolnak. Akkor
szólaltattam meg először, mikor átadtad.
Azóta a polcon pihen, szorítja két
befejezetlen nagyregény. Csak mikor
hevesen teszem, már nélkülöd,
mindennapi dolgaim, rázom a nedves,
tisztá ruhát vagy ágyneműt lebegtetek,
akkor pillantok felé – így lett vége
ennek is: lesodortam, mint áradó
hólé néhány állati hullát. A kettétört
harang eddig sem jelezte a megváltás
lehetőségét – ugyanaz a forma, de
már semmi illúzió.

Álom a költségvetésről

Egykori utcánkba fordulva,
a házunk előtti beállón, egy fehér
Hyundai csomagtartójából, mintha
dinnyeárus lenne, papírpénzt
oszt az elnök. Ötszázastól tízezresig.
A kanálisnál gubbasztó, féllábú
hajléktalannak szembeszomszédunk
visz két marékkal. Keresztapám
gyermekai után én is sorra kerülök,
a miniszterelnök kérdőre fog,
szerinte sok lesz. Lakásra gyűjtünk,
mondom, és beszaladok a zöld
tejüveg mögé. Nagyszüleim ágyára
szórom a bankjegyeket, anyámmal
számolunk, válogatunk. A közeledő
léptekről tudom, a kultuszminiszteré.
Hanyagul bevetem az ágyat, fel-
hangosítom a tévét. A miniszter
lefekszik kettőnk közé.

Stolcz Ádám

Önkínzó

Csak akkor élek igazán,
ha csillagokat látok.

A forgó fejemben
ott a fanyar varázs,
kihűlő kezembe
a fagy mar jégvirágot.

Nekem a mesterégem
az önsanyargatás.

A büntudat, barátom,
fél szemmel kacsint rám.

Jobban tudja nálam,
hogy nekem amúgy mi jó.

Papírgalacsinná
minősül az ember.

Kell az álom,
vár a magzatpozíció.

Gyúrjatok csak össze,
ha már amúgy is elestem.
Így leszek én végül egy-
egy élő papírszemét.

Papírzsebkendő-
forma lesz a testem,
rágógumid adja majd
az idegrendszerét.

Kiszáradó vázam
gyújtósnak is jó lesz.
Nem vagyok szelektív.

Ennyi volt az élet,
zsepibe gyúrt rágó,
papírkosárlakó,
neked nem való a rács!

Kicsírázik, lassan,
a szikra, a vérmeleg szív,
és lánglélekké
válík a bennem váró parázs.

Barátnő

Gályatartó hal a cápán.
Kellemetlen érzés.
Alattad van néha,
úgy érzed, hogy rád nő.

Aztán azt hiszed,
hogyan vége,
és mindenki sír.

Oldalára fordul a
csillogó levélkés,
a gyomodat felmetsző
boldogság kelléke.
Téged is kinyír
a vérszomjas barátnő.

Ráébredszen egy reggel,
lassacskán összemész.
Cápa voltál, ma már csak
egy papucsszerű tokhal.

De mindegy már, jól tudod.
csak vele lehetsz egész,
leszámoltál ezekkel
a fajfenntartásokkal.

Nem mondhatod ki
az eltökélt búcsúszót.
A kapcsolat szétesik,
a tömegvonzás túl nagy.
Semmi sincs már abból,
ami közte volt, és közted.

Tiltott gyümölcshúsba
marnak most az úszók,
és, akár a turmixgép
pengéi, köröznek.

Felszisszen a parti őr
halhatatlan sípja,
bár a part lakatlan,
kimondod az
ólmnehéz
és boldogító sohát.

A nő most épp erre néz,
aztán, végül is, bekattan,
és kibiztosítja
a revolverfogsorát.

Nem marad belőled,
csak egy szétmálló haltetem.
Ő se közel, se távol.
Nem jön, nem is keres.

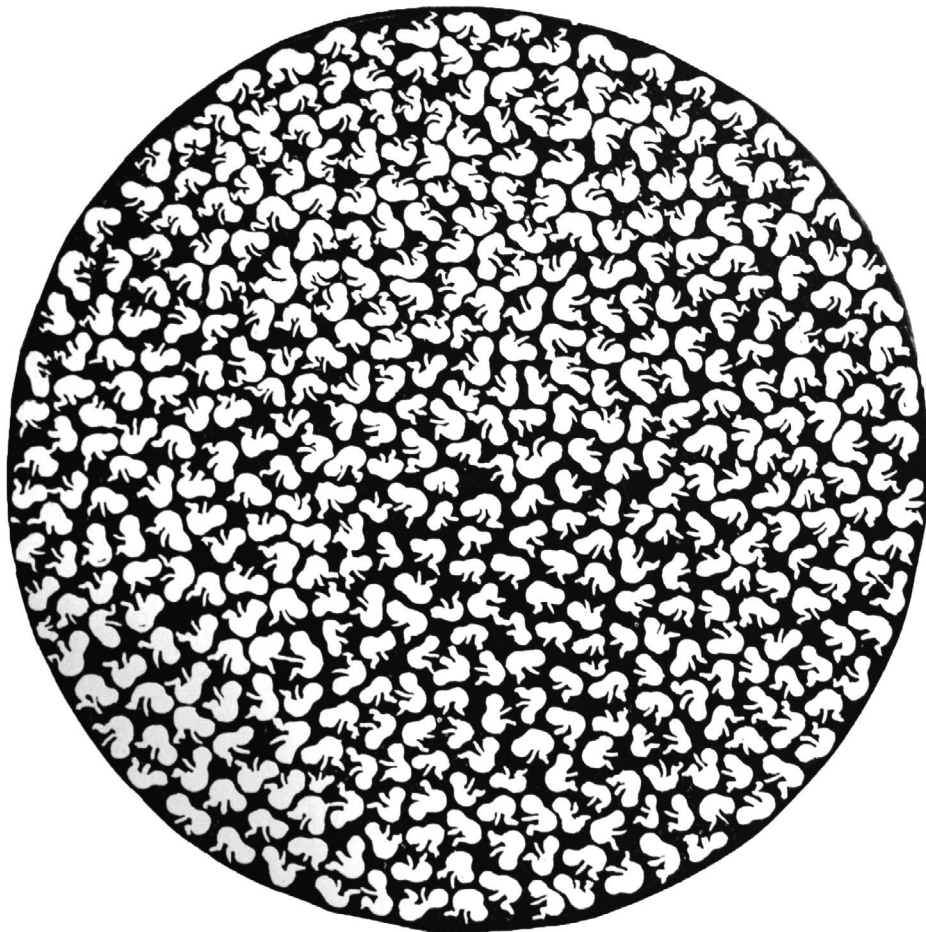
A napfény megcsillan
egy ringatózó bóján.

Csak a modem pislákol,
a fény átjut a neten.
A végtelen pixeles
cápahálóján.

Schell Réka

Ádám/Éva – 433, 2019

linómetszet, 50 × 70 cm

Littner Zsolt

Csíkos zakó

Hosszanti irányban piros, kék meg barna sávok voltak rajta, a dereka szűkített, a gallérján hangsúlyos fehér varrás. A Festő adományozta K. Zs.-nek, mert elhatározta, hogy csak fekete és fehér ruhákat fog hordani. K. Zs. kissé furcsán érezte magát a feltűnő zakóban. Az óra alatt már gyülekezett a Moszkva téri társaság. Tízen-tizenöten lehettek, középen egy alacsony, izmos fickó hangoskodott, aki fehér edzőcipőjébe fordítva fűzte be a piros és kék cipőfűzőt. K. Zs. más érdekeset nem látott rajta. A Moszkva tériek bulira vadásztak. Bárhová beállítottak, meghívásuk a legritkább esetben volt. A Festő közben sorra került a hamburgeresnél, és visszanézett a pulttól.

– Mit kérsz?

– Semmit.

– Meghívjalak?

– Nem, köszí – válaszolta K. Zs. gyorsan. Azonnal megbánta, mert a hamburgernek csodás illata volt. A frissen sült húspogácsával összeragadt csalamádé, az édes puffancsból kibuggyanó Globus mustár beindították a nyáltermelését.

Már az 59-es villamos megállójában álltak, amikor észrevették, hogy a Moszkva téri bulisok eltűntek az óra alól. Felszállás előtt a Festő megtörölte a száját, majd elhajította a törülközőnyi szalvétát. A papírt azonnal felkapta a szél, és a tér közepe felé sodorta. A Festő előrenyújtotta a nyakát, és az arcát K. Zs. felé tolta.

– Mustáros?

– Nem – válaszolta K. Zs. kellenlenül.

A Moszkva tériekkel a nyikorgó kertkapuban találkoztak megint. Kifelé nyomakodtak, amikor a Festő és K. Zs. befelé igyekeztek. A Festő kihívóan végigmérte őket, de K. Zs. nem figyelt

rájuk. Enyhe altesti szorítást érzett, mert eszébe jutott, hogy Ági is itt lesz. Legalább valami rendes cuccot vettem volna fel, gondolta, és megigazította a csíkos zakó gallérját. Szép nagy, enyhén lejtős kert volt a Farkasréten, ápolt gyeppel és sok gyümölcsfával. Betonlapokból kirakott út vezetett fel a középén álló faházig. Nyári konyha és nagy terasz csatlakozott a házhoz. Az ajtó nyitva volt, és már messziről hallották a reszelős hangot.

– Azt hittem, felgyújtom azt a ronda nagy haját! Komolyan mondom, hogy meggyújtottam volna, ha nem takarodik a pi-csába.

A rezsónál egy hetven körüli hölgy támaszkodott. Ősz haja rövidre volt nyírva, kék színű kerti nadrágot és piros pulóvert viselt. A nagy sikerre tekintettel élénken gesztikulálva újra-kezdte a műsort.

– Bejön a nagyhajú, és azt kérdezi, hogy mit lehet enni. Mondom neki, hogy amit hoztál, öcsi. Erre még neki áll feljebb, és azt mondja, hogy minden buliban szokott lenni kaja. Hát majdnem meggyújtottam azt a rohadt nagy loboncát. Isten az atyám, felgyújtom a francba, ha nem takarodik ki innen. Hogy van pofája?

A K. Zs. és a Festő egymásra néztek. Tetszett nekik a káromkodós néni. Ki ez? – súgta K. Zs.. Valamelyik A-s nagymamája. A nagy elemében volt, szívesen folytatta:

– Ekkora baromi nagy haja volt, ni – mutatta két kézzel. – Hát kis híján felgyújtottam. – A nagymama a nyomaték kedvéért még egy doboz gyufát is felmarkolt a rezsó mellől, és megrázta a levegőben. – Aztán, amikor végre kihúzta a belit a konyhából, akkor még utána szólottam, hogy takarodj innen, fiacskám, amíg szépen beszélek, és vidd magaddal az ütődött barátaidat is! – K. Zs. és a Festő megint összenéztek: nagymama egyedül eltakarította a Moszkva téri bulisokat!

– Kértek egy kis zsíros kenyeret? – fordult feléjük a nagy. A kezében még mindig ott zörgött gyufa.

K. Zs. kért zsíros kenyeret, a Festő már nem volt éhes. A nagymama hatalmas adag hagymát is tett a kenyérre. K. Zs.-nek csak akkor jutott eszébe a hagymaszag, amikor már a felén is túl volt. Nem hiszem, hogy ez ma este bármiben zavarna, gondolta bánatosan, miközben kifelé igyekeztek a Festővel. Már teljesen besötétedett. A teraszon egy csomóan ültek az asztal körül. Az első pillanatban úgy tűnt, hogy nincs hely, de azután valahogy szorítottak nekik. A Festő egy fél széket kapott, K. Zs.-nek pedig a pad legvége jutott. Csupa apáczais volt, ráadásul nem is Ági osztálya, hanem A-sok, a természettudományos tagozat. K. Zs. kényelmetlenül érezte magát. Ezek mind földönkívüliek. Zseniosztály, tanulmányverseny-nyertesek meg -helyezettek, a nagy részüknek már egyáltalán nem kellett felvételizni az egyetemre. Élénk beszélgetés folyt, ha jól értette, akkor a fehér inges fővezér a hegymászókalandjait mesélte. Izgága fiúk és csillogó szemű lányok. Látszik, hogy eggyel több kerék forog a fejükben, gondolta K. Zs.

– Szia! – csicseregte valaki. – Vicces a zakód! – K. Zs. a hang irányába fordult.

Maga sem értette, hogy miért éri meglepetésként Ági látványa. Hiszen tudta, hogy itt lesz. Közvetlenül mellette ült.

– Szia – válaszolta, és remélte, hogy ennyivel megússza.

– Hogy vagy? – kérdezte Ági.

K. Zs. azonnal tudta, hogy hiba volt eljönnie. Ági már hónapokkal ezelőtt otthagyta, de ragaszkodott hozzá, hogy jóban legyenek. K. Zs. azt mormolta, hogy jól, köszi, és később hozzátette, hogy kezd kicsit hideg lenni. Ági babrált a szoknyájával, és nem válaszolt, csak nyugtalanul a sötétbe bámult. K. Zs. megpróbálta figyelmen kívül hagyni a saját zavarát. Megkérdezte, hogy mi a baj. Ági azt válaszolta, hogy ideges. K. Zs. kénytelen volt megkérdezni, hogy miért. Ági azt felelte, hogy a barátjának el kellett mennie, és itt hagyta egyedül. K. Zs. nem szólalt meg többet. Nem akart tovább rontani a helyzeten.

A nagymama jelent meg a teraszon egy nagy tálca almás pitével egyensúlyozva. A fiatalok elismerően kurjongattak.

– Málnaszörp is lesz – jelentette ki, és visszavitorlázott a házikóba.

A Festő és K. Zs. a fehér inges fővezérre kezdett figyelni, aki egy téli mászásról beszélt. Ez őket is érdekelte, tavaly elvégezték a Természetjáró Szövetség alapfokú hegymászó tanfolyamát. Egy csomó vicces történetük volt.

– Aztán meg az egész estét a kocsmában töltöttük, és megpróbáltunk valamennyire felmelegedni – fejezte be a történetét a fehér inges.

– Amikor a Kétágú-csúcson másztunk két éve – lendült előre a Festő. Minden fej felé fordult.

– Te is mászol? – kérdezte a fehér inges meglepődve. K. Zs. örült, hogy a termtudósok most az ő Festő barátját bámulják. Tudta, hogy a fára lógatós sztori jön.

– Ja, persze – válaszolt a Festő hanyagul. – Szóval egész dél előtt másztunk, teljesen szétment a kezünk meg a lábunk, és akkor délután olyat szolt a főnök, hogy most felkötjük egymást.

A Festő szünetet tartott. Az A-sok bámultak és hallgattak. A Festő hátrasimította az anarchia tincset a füle mögé, és K. Zs.-ra nézett.

– Ha valaki kiesik a falban, akkor az nagyon kellemetlen, ezt akarta bemutatni nekünk a góré – kapcsolódott be K. Zs.. A fejek most felé fordultak. Úgy tűnt, hogy nem értik, amit mond.

K. Zs. Ágira sandított, de nem látott semmit az arcán.

– Ha beleesel a biztosításba, akkor a mászófal közepén lógsz egy kötélén, nem kellemes állapot – vette vissza a szót a Festő. A társaság kezdte felfogni, hogy miről van szó. – Délután kivonultunk egy domboldalra, ahol gyümölcsfák voltak – folytatta a Festő. A főnök kettéosztott minket. A csapat egyik fele a hóna alatt megcsomózta a kötelet, a másik fele meg felhúzta őket egy-egy fára. Tíz percet kellett lógni. Három perc után

azt hitted, hogy elpusztulsz, úgy vágott az a rohadt kötél. Alig kaptál levegőt. Öt perc után mindenki ordított, hogy engedjék le. A főnök persze genya volt, ki kellett várni a tíz percet. Aki a földön volt és a kötelet tartotta, az nyilván szétröhögte magát. Alig vártuk, hogy mi húzhassuk fel őket.

– Estére ilyen kék meg vörös hurkák nőttek a hónunk alatt – tért vissza K. Zs. A főnök azt mondta, hogy ha majd a mászó-társunk beleesik a biztosítókötélbe, akkor emlékezni fogunk rá, hogy mennyire kell sietnünk a mentéssel.

– Este persze lementünk Keszölcse, a kocsmába – mondta a Festő. A csokilikőrös történet következik, gondolta K. Zs..

– A helyi értelmiség, csupa alkesz, nagyon örült nekünk – fűzte tovább a Festő. – Beszélgetni is kellett velük. Nem értették, hogy mit csinálunk a sziklákön a kötelekkel, de elmagyaráztuk nekik. Egyszer csak azt mondja egy nagydarab fickó, olyan falubikája, hogy na, ha ti hegymászók vagytok, akkor én most meghívom ezt az ifiurat egy italra! Ezzel úgy hátba vert, hogy majdnem kiesett a tudóm. Megkérdezte, hogy mit iszom. Mondtam, hogy kólát, azt mondta, hogy azt itt nem lehet. Nagy tanácskozásba kezdtek, hogy mit kellene innom. A csapos végül azt mondta, hogy igyon a gyerek csokilikőrt. Ki is töltött nekem egy féldecit. A falubikája is kért magának egyet, gondolom, nem akart lemaradni. Rám emelte a féldecit, és azt mondta, hogy egy húzásra!

– Lenyomtatd? – kérdezett közbe a fehér inges A-s.

– Persze – mondta a Festő. – Szerintem kilencvenhat százalékos alkoholba szórtak egy kis kakaót. Szóval barna tömény szeszt ittam. Azt hittem, lángot fogok okádni. A hülye mászó-társak meg lapogatták a hátamat, hogy ez igen, kölyök, és az egész kocsmá meg akart hívni még egy csokilikőrré. Egymás után kellett innom ezeket a szarokat.

K. Zs. arra gondolt, hogy a Festő most kivételesen nem túlzott. Azon az estén tényleg mindenki nagyon berúgott. Kivéve K. Zs.-t. Ő nem mert inni.

– Nagyon beszívott az egész csapat – folytatta a Festő. – Volt ott sokféle ember. Mérnöktől az egyetemi oktatón át a csőszrelő munkásig. Mindenki atomrészeg volt.

K. Zs. hálás volt, hogy a Festő őt is bevette a részek közé.

– Kimentünk a kocsmá elé, és megpróbáltunk visszakecmergni a Kétágú-csúcsra, a táborba.

A Festő körbenézett, és élvezte a hatást. Nyilvánvalónak látszott, hogy az A-soknak semmilyen hasonló élményük nem volt.

– Felvettük a sisakokat, de mindenki csak tántorgott, meg óbégatott a kocsmá előtt – folytatta a Festő.

– Volt ott két örült, az egyiknek az volt ráírva a kobakjára, hogy Meszner, a másiknak meg, hogy Hilari. Így is kellett őket szólítani.

– Tudjátok, a két híres hegymászó – szúrta közbe K.Zs.. Az A-sok bólogtak, hogy tudják.

– Na, ezek mindenhová hoztak magukkal kötelet. A Hilari rákötötte először a Mesznerre, azután sorban mindenkire. Magát a legvégére, és utána elüvöltötte magát: Meszner, biztosíts! Szépen elindultunk felfelé a Kétágú-csúcsra. Ha valaki kidőlt, akkor ordítani kezdett, a többiek meg felrángatták a kötéllal, és mehettünk tovább.

A Festő hátradőlt, és egy cigarettát gyömöszölt a szájába. Az A-sok lenyűgözve hallgattak.

– Kékre fagytok, fiacskáim, megfáztok, aztán majd kétpercenként jártok pisálni – nyomult be a teraszra a nagy. Uborkás zsíros kenyereket hozott egy tálcán.

A Festő a nagyira emelte tekintetét, majd komoly hangon azt mondta:

– Hegymászó nem fázik!

– Hegymászó nem fázik – ismételte a fehér inges zseni.

– Hegymászó nem fázik – bólogatott K. Zs..

– Úgy látszik, az agyatokra ment valami, pedig nem is piátatok – vigyorgott a nagymami, és letette a tálcát az asztalra.

– Egyetek egy kis zsíros kenyeret, legalább valami kalória is megy a venyige testetekbe.

K. Zs. didergett. Maga mellé pillantott, de Ági már nem volt sehol. Csalódást érzett, azt hitte, hogy Ági is hallja a hegymászókalandokat. Lehajtotta a fejét, és megdörzsölte az orrnyergét, mint a szemüvegesek. Égetően és hasogatva hiányzott Ági. Az illata. A gyermekes nevetése. A fehér inges srác kérdezett valamit a Festőtől, aki újabb hegymászótörténetbe kezdett. Tiszteletteljesen hallgatták. K. Zs. nem tudott figyelni. Meg volt rémülve. Azt hitte, hogy már túl van rajta. Azt hitte, hogy csak imponálni szeretne Áginak. Hogy Ági megtudja, mit vesztett. Nyüszíteni támadt kedve.

K. Zs. nevetségesnek érezte magát. Felállt, és végigsimította a csíkos zakóját. Lesétált a teraszról, és nekiindult a sötét domboldalnak. A felhős égbolton éppen csak átderengett a hold, csillagok egyáltalán nem látszottak. A gyümölcsfák között a nedvességtől már sötétzöld volt a gyepp, a telek felső részén pedig egy kis konyhakert sejlett. K. Zs. felment egészen a kerítésig. Lenézett a házikó fényes ablakaira és a teraszra, ahol csak egy fehér ing világított. A többiek elmosódó árnyak voltak. A fehér ing lassan felemelkedett, és megindult a kertkapuhoz vezető ösvény felé, aztán tovább, balra, az őszibarackfák közé. K. Zs. egy másik árnyat is felfedezett a barackfáknál. A fehér ing egyenesen felé tartott, és hamarosan összetapadt vele. Megint rossz helyen vagyok, gondolta. Tekintetét a városra emelte, és próbált valami ismerős épületet keresni. Hirtelen éhséget érzett. Körbenézett a kiskertben. Hátha van répa. Vagy esetleg borsó. Emlekeztette magát, hogy szeptemberben nincs se répa, se borsó, és már az eper is régen leérett. Elhatározta, hogy a házban keres valami ehetőt. Visszasétált, és benézett a konyhaajtón. A nagy a szokásos helyén, a tűzhelynél támaszkodott.

– Hát majdnem meggyújtottam azt a kurva nagy haját! Isten az atyám, felgyújtom, ha nem takarodik ki. Ti még nem ismertek

engem – mondta a konyhaasztalnál ülő három fiúnak diadalmas mosollyal. – Na, gyere be, ne ácsorogj ott! – vette észre K. Zs.-t a konyhaajtóban. – Van még egy kis fasírt délről.

Kutatni kezdett a hűtőben. K. Zs. idegenkedve figyelte a virágmintás porcelántálat, ami egy hasonló, de kisebb tállal volt letakarva. Ez valami maradék, gondolta gyanakodva. A nagyfi levette a felső tálat, és az alsót a fasírtokkal betette a grillsütőbe. A három sráchoz egy lány csatlakozott. Valami viccen kuncogtak, amit K. Zs. nem értett. Pár perc múlva K. Zs.-t elérte a pörköldő húsgombóc illata.

A fasírttól jobb kedve lett. Nem érezte rajta az áztatott kenyér ízét. És nem is volt elsózva. És ami a legfontosabb, nem egy tömbben volt megsütve, hanem apró golyócskákban.

– Azt hitted, valami szart adok, mi? – reccsent rá a nagyfi. K. Zs. kicsit elvigyorodott.

– Nagyon jólesett, köszönöm.

Elég erősnek érezte már magát, hogy visszamenjen, és elköszönjön Ágitól. A tányért a mosogatóba rakta, kis vizet eresztett rá. A nagyfi fürkész tekintete nem eresztette.

– Tényleg köszönöm – fordult vissza az ajtóból. A teraszon még volt élet. K. Zs. pár szóból tudta, hogy a Festő a mínusz huszonnégy fokos történetet meséli.

– Hiába gyújtottunk este tüzet, semmit se ért a Rám-szadétkában. Leolvadt a puficsizmám talpa, a lábam viszont nem melegedett meg.

A terasz közönsége nevetett. K. Zs. Ágit kereste a tekintével, szerette volna látni az arcát. Sem Ági, sem pedig a fehér inges nem volt a teraszon. Az izgága fiúk és a csillogó szemű lányok a Festőre figyeltek, akit nem lehetett megállítani, jött a verekedős történet.

– Kérdezte a hülyegyerek, hogy miből van fekete övem. Mondtam neki, hogy dzsú-dzsicus vagyok. Azt mondta, ha ez így van, akkor küzdjünk meg.

K. Zs. felnevetett, amikor eszébe jutott, hogy a Festő és a fél-részeg hegymászó támadóállásban kerülgetik egymást a havas tisztáson, majd a Festő, aki soha nem űzött semmiféle küzdő-sportot, egy hirtelen támadt ötletből körbefordult, és kinyújtott kézzel arcon találta a srácot, aki berepült a bokrok közé, és ott is maradt egy darabig. A Festő tekintélye ettől kezdve jelentősen megemelkedett a hegymászócsapatban, és többé senki sem kételkedett a harci tudásában. K. Zs.-t meg úgy emlegették, mint annak a bunyósnak a haverját.

– A főnök állandóan azt hajtogatta, hogy téli túrán két dolgot muszáj bevinni a hálósákba: a kulacsot és a bakancsot. Ha megfagy a bakancsod, nem tudsz továbbmenni, ha megfagy a kulacsod, akkor meg szomjan halsz – mondta K. Zs..

– A bakancsot le sem vettük, a kulacsot meg betettük a hálósákba. Bele is fagyott a cukros tea – lőtte le a poént a Festő.

K. Zs. nem hagyta magát, és elmesélte, hogy egyáltalán nem tudtak aludni a hidegtől, és hogy gyertyát gyújtottak a sátorban. Széttépték a *Ludas Matyit*, és laponként olvasták fel egymásnak. Mikor a Festő a másik oldalára fordult, a sapka bojtja beleért a gyertyába, és meggyulladt.

– Ez a hülye meg ordítózott, hogy ég a sapkám, de persze nem hittem el, erre elkezdte csapkodni a *Ludassal*, amitől az is meggyulladt – vette vissza a szót a Festő. – Mikor úrrá letünk a tüzeseten, megnéztem az órát. Hajnali négy. Kimentem vizelni, és látom, hogy az egyik sátorrúdon van egy hőmérő, ami mínusz huszonnégy fokot mutat. Na, erre elegünk lett, lebontottuk a sátrat, és a derékig érő hóban felgyalogoltunk Dobogókőre. Mire a buszvégállomáshoz értünk, már világosodni kezdett. Szerencsére bent állt a busz. A cukros teás kulacsot a fűtés rácsához tettük. Hazáig sem olvadt ki.

A Festő körülnézett. Néma arcok néztek vissza rá. Úgy tűnt, hogy a hegymászótörténetekkel kiütéses győzelmet arattak. A Festő diadalmasan vigyorgott. K. Zs. megdörzsölte az orr-

nyergét. Már majdnem fél év eltelt azóta, hogy Ági otthagyta. Egy sötét üreget érzékelt a lelkében. Most eszmélt rá, hogy már nem Ági hiányzik, hanem valaki.

A Festő felállt, és a terasz korlátjához sétált. Cigit tolt a szájába, kattant az öngyújtó, és a felcsapó láng egy pillanatra megvilágította a homlokába hulló haját. K. Zs. is odatámaszkodott mellé.

– Menjünk – mondta.

A Festő kifújta a füstöt a városra. Aztán nagyot szívott a cigijéből, és K. Zs. felé fordította a fejét. K. Zs. látta, hogy szívesen élvezné még egy kicsit a népszerűséget.

– Oké – mondta a Festő egy kis hallgatás után –, gyerünk.

– Gyertek el jövőre – mondta a nagy – , kurva jó kis zsúr lesz az is! – Dohányszagú puszival búcsúzott mindkettőjüktől. K. Zs. megállt a kertkapu felé vezető ösvényen, és a fehér inget kereste a barackfák alatt.

– Lekéssük az uccsó villamost, te marha – mondta a Festő, és akkorát rántott a csíkos zakó ujján, hogy K. Zs. majdnem orra bukott a terméskövekből kirakott kerti úton.

Körtesi Márton

Orrlyukak

Ha nem mondtad volna,
lehet, észre sem veszem
az alatt a bő hónap alatt,
amíg ismergettük egymást,

és most nem emlékezhetnék
ilyen örömmel arra a pillanatra,
amikor hátracsaptad a fejed,
hogymegmutathassad nekem

a legfenségesebb orrlyukakat,
amikhez valaha szerencsém lehet –
de, amilyen gyorsan
felszipantották a tekintetet,

olyan súlytalan mosollyal
eresztetted vissza arcodat,
gondolván, egy könnyed
kacajjal kitárgyalható,

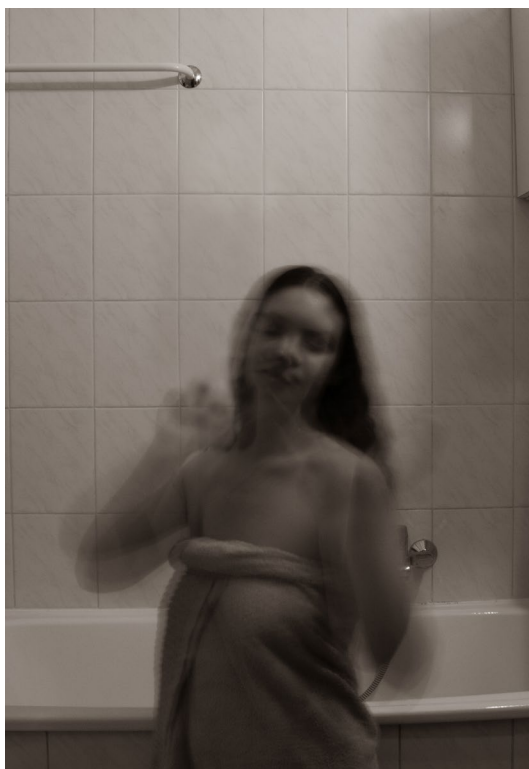
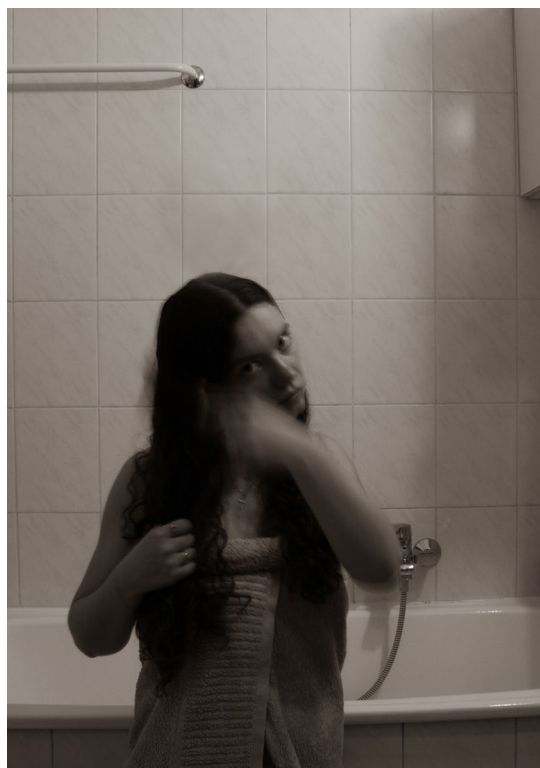
hogymily rejtett világ
tárult fel momentán, és
mennyi éven át fog még
engem foglalkoztatni ez.

ŐN EZ VALÓSÁG EZ CSÖNDESÉG.
 MONDANAK EZ A MÉRŐPONT ÜNNEPÉYE. EZ
 KÉRTÉK ÉS MEGHATÁROZÁS, HOGY ÉLÉTBEN
 MÉRŐPONT MEGHATÁROZÁS, LEMENNEK, BEMENNEK
 BELE TÁRSLÁSOK, A NEM VÍSSZAFORDULÁSOK, A
 ÉLÉTBEN TALÁN AZÉRT, MERT EGYEDÜL ŐK JUTNAK
 BE MÉRŐPONTBA, ŐK BELEG BRÖSEK A FELFÉL-
 BOLDGOK, A VÉGÉN A GYÖNGÖK MARAMADNAK
 BOLDGOK, MIÉRT CSAK BOLDGOK, GYÖNGÖK ÉS
 NEM BOLDGOK A SZENVEDŐK, MERT... NEM
 RÚTH VÁN, TAKARÓK VÁN, ÉN VAGYOK. CSÖNDESÉG
 SZERETNEK LÉNNI, NINCS FÖLD, NINCS GAZDA.
 TAKARÓ ALATTI CSÖNDESÉG. ÉN IS CSÖNDESÉGBEN
 LÉBOLDGOM. TOTT TOTT GÖND VÁN, CSÖNDESÉG.
 PONTI A LEGSZOMORÚBB, A LEGTISZTABB ÉS A
 EZ A LEGNAGYOBBSZENVEDÉS, A LEGMÉRLEBB
 MEGGÉYZÉK, LÉTREHÖN A TÖKÉLETES ÁLDOSZAT.
 CSÖNDEKÉRTÉK ELTSENVEDŐK ÉS CSÖNDEKÖVE
 JÉZUSI. AMENNYIBEN AZ ÁLDOSZATOT
 "VICTIM", ÉS A "SACRIFICIUM". EZ TULAJDONKÉPPEN
 A NYELVBEN VALAMINT EGY SZÓVÁ OLVADT ÖSSZE
 LEFORDÍTHATATLAN SZÓJÁRÉK ÁLDOSZAT. A MAGYAR

...ÉS "ÉN VAGYOK" PEDIG VALÓSÁG...
 A VALÓSÁGNAK ÁBRÁSZÓSA. A RÁHATLAN NŐ TÉNY
 TÉNY MEG AKKOR IS CSUPÁN METAFÓRAKÉP
 TÉNY CSAK SA SA JÁTTA AKAI KÉPÉRT KÉSZÍTETTE. ÉS A
 TÉNY NEM, MÉGSE SA EZ ITT CSAK A TÉNY KÉPE.
 ALATTI TÉNY. SA HOGY ITT FEKSZEM MESTERENÜL:
 VALÓSÁG NEM. SA, HOGY ITT FEKSZEM A TAKARÓ
 MÉRŐ CSAK A TÉNYKÉPÉRT LEHET MEGMUTATATNI, A
 DE A TÉNYKÉP NEM VALÓSÁG. A TÉNYKÉP NEM IGAZAK
 SEMMIT, AMI IGAZ. CSAK TÉNYKÉPÉRT TÖTTÖTT KÉPÉRT.
 IG VÁN, MERT TÖKÖRBE NEM LÁTNÁK SEMMIT.
 CSAK TÖKÖR ALATTI HOMALYOSAN LÁTNÁK. EZ NEM
 TÖKÖRBE MINDEK FORDÍTOTTAN LÁTSZIK. MOST MEG
 DE ELHAGYHATOM ÉN MAGAMAT? ALIGHA.
 A. AHA.
 AZT SEM TUDOM, HOGY KI ELŐL MAGAM ELŐL?
 KÜLÖNBEN MÁR RÉGBEN NEM LÉNNÉK ITT. MEG
 MENNYIKÜNI KELL. HOGY HOVA, AZT NEM TUDOM.

Gregoriánra karcolni a plexit

Interjú Schell Réka képzőművésszel

VERESS DÁNIEL

A nyár elején végeztél a Képzőművészeti Egyetemen. A diplomamunkád, A mélypont csöndessége egy érzékeny mű, ami a szenvedés személyes és univerzális vetületéről szól. Ritka, hogy az újabb magyar művészetben egy fiatal alkotó ennyire okos és finom gesztusokkal dolgozza fel a fájdalmat – például Puklus Péter fotói jutnak még az eszembe, illetve a Kaukázus Győr című száma. Viszont az nem derül ki egyértelműen sem az installációból, sem az azt elemző szakdolgozatodból, hogy miért köt ki itt egy huszoneves alkotó. Miért választottad témaként a szenvedést?

SHELL RÉKA

Amikor megpróbálok kimondani vagy ábrázolni a szenvedést, akkor rájövök, hogy nem lehet. Ezért is óvakodtam a dolgozatban az erős konkrétumoktól. Nem a szenvedést kiváltó esemény vagy események a lényegesek, hanem az, hogy a szenvedés van. Ezzel a

„vannal” valamit kezdeni kell, sokszor azonban mégsem lehet, és ez már univerzális élmény, azt hiszem. Nyilván történtek velem olyan dolgok, amelyekre a saját szenvedésemként tekintek, de ezekkel nem biztos, hogy más is azonosulni tud. Ezért sem akartam konkrétan leírni, hogy mi az, ami velem történt, mert ennek a munkának a szempontjából nem az a lényeg, hogy mi történt, hanem az, hogy megtörtént, és hogy van. Ha leírtam volna, akkor arra adtam volna lehetőséget a nézőnek, hogy az én szenvedésemet összehasonlítsa az övével. „Ugyan már, az enyém nagyobb, mint az övé!” – vagy fordítva, és az sem tesz jót. A személyes élményből kiindulva – kicsit empirikus módon – arra tudok következtetni, hogy aki szenved, annak nem az a legéletbevágóbb kérdés, hogy mitől szenved. Csak azt tudom, hogy a szenvedés van, és hogy jó lenne kifejezni, ábrázolni, de nem lehet, csak közvetetten, valamilyen

szimbólumrendszer segítségével. A takaró, a diplomamunkám fő motívuma, alkalmas eszköz erre, mert úgy mutat meg, hogy eltar- kar. Tehát tudom, hogy van alatta valami, csak azt nem tudom, hogy mi: a szenvedés misztérium mi- voltára mutat rá.

De szerinted nem is lehet a szen- vedést direkt módon ábrázolni? Vagy csak nem érdemes?

Ha valakinek sikerül, úgy, hogy hiteles is maradjon, akkor az előtt megemelem a kalapom. De sze- rintem nem érdemes direkt mó- don ábrázolni, mert úgy elveszne a szenvedés lényege.

József Attila Nagyon fáj című verse nem elég konkrét?

Nem vagyok benne biztos, hogy az ábrázoláskor a konkrétság a cél... Jézus kereszthalála elég konkrét, az jó, sőt, tökéletes ábrázolása a szenvedésnek. De itt nem egy – egyébként gyönyörű – Giotto-féle kereszthalál-ábrázolásra gondo- lok, hanem Krisztus kereszthalála- ra a Golgotán – ami megtörtént. Ugyanakkor, bármennyire nehéz is nyelvvel kimondani vagy képpel ábrázolni a szenvedést, muszáj,

mert ha meg sem próbálok, ak- kor el sem jutok odáig, hogy ki- mondhatatlan és ábrázolhatatlan. A szenvedés szempontjából emiatt nélkülözhetetlen a művészet, mert segít eljutni oda, hogy van valami, ami kikíváncozik, és mégsem lehet kimondani. Ez lehet, hogy elsőre fájó felismerés, ugyanakkor köze- lebb segít a misztérium lényegé- hez.

Ha jól értem, akkor a kifejezhetet- lennek tartott probléma küszöbére megérkezve tényleg nem tudod még azt kifejezni, mégis érdemes eljutni odáig, mert nem a nagy semmi van ott előtted, hanem va- lami ismeretlen. Ha pedig próbál- kozol, akkor közelebb kerülhetsz először is a megismeréséhez, azon keresztül pedig a kifejezéséhez.

Ezt Pilinszky úgy fogalmazza meg, hogy az igazi gondolkodás a semmire gondolás – de egy prob- lematika közepébe érve, és ott megragadva a semmit. Addig gondolkozom róla, hogy eljutok odáig, hogy erről a problémakör- ről már nem tudok semmit sem mondani. Addig szűkítettem a problémakört, hogy eljutottam a semmiig. De ez egy termékeny

semmi, hiszen a gondolkodás során megérkeztem oda, hogy amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.

A diplomamunkád végére érve termékenynek érezted azt a semmit?
Igen. A koncepcióról való gondolkodás sokkal több időt vett igénybe, mint a kivitelezés. Ez a gondolkodás a kivitelezés közben is folytatódott, amelynek a legutolsó fázisa egy általam írt szöveg plexibe karcolása volt, kézzel, karcúvel. Négy 100 × 70 centiméteres plexit kellett megkarcolnom, majdnem az egészet teleírtam. Fizikailag nagyon fájt, de lélekben hihetetlen élmény volt. Ott, azt hiszem, elérkeztem, vagy legalábbis közel jártam ahhoz a semmihez.

Hasonlított ez az imádsághoz?
Igen.

A mantraszerű imához vagy a tudatos-dialogikus imához?
Mindkettőhöz. Egy szöveg megírása valójában folyamatos dialógus, ezé különösen az volt. A karcolás pedig monoton munka, mondhatni mantraszerű, hiszen ugyanazokat a kicsike mozdula-

tokat ismételtetem minden egyes betű leírásakor – több százszor. A kettő ez esetben furcsamódon egyszerre valósult meg. És gyanúsán hasonlított az imádsághoz. Amikor elkezdtem a karcolást, szerettem volna „valami zenét” is hallgatni, hogy „ne unatkozzak”, de rettenetes volt. Rájöttem, hogy ezt a szöveget csak úgy lehet karcolni, ha közben gregoriánt hallgatsz. És úgy lehet, nagyon lehet.

A szakdolgozatodban olvastam, hogy Pilinszky nyomán úgy azonosítod magad, mint aki „képzőművész és katolikus”. Az ehhez fűzött magyarázatod szerint lehetséges, hogy szakralizálódnak a munkáid, de azok nem vallásos művek. Mi kell ahhoz, hogy szakralizálóddjanak?

Alkotóként a munkáim létrehozásakor nélkülözhetetlen, hogy jelen legyek. Ennek a fizikai-lelki jelenlétnek köszönhetően számomra képesek szakralizálódni a művek. Ezt úgy is mondhatnám, hogy az alkotásnak köszönhetően egy lépéssel közelebb kerülök ahhoz a bizonyos semmihez. A nézőtől viszont nem várhatom el ugyanezt, vele nem tudok közvetlenül kommunikálni: a párbeszéd ekkor már

az alkotás feladata, nem az enyém. Az alkotás folyamatában ugyanakkor arra törekszem, hogy a kész mű megértése csak úgy történhessen meg, ha a néző fizikálisan bevonódik az alkotás szemlélésébe. A diplomamunkámban például azért karcoltam plexibe a szöveget, azért tükröztem meg a textilnyomatot, hogy a nézőnek valami fajta fizikai erőfeszítést kelljen tennie a megértéséhez. Az már rajta áll, hogy csak elsétál előtte vagy bevonódik. Ha bevonódik – vagyis jelen van –, akkor megeshet, hogy számára is szakralizálódik a munka. Ez a szakralizálódás viszont soha nem lehet cél. Mindig csak következmény.

Az eddigi munkáid között volt olyan, amelyik alkotása közben nem játszódtott le ez a szakralizáció? Volt. A kezdeti, képgrafika szakon végzett technikai gyakorlatoknál ez fel sem merült. A szitanyomatoknál már kicsit bonyolultabb a helyzet, de azokról sem jelenthető ki, hogy kifejezetten szakrális munkák lennének – ez nem baj. A szitanyomataim ugyanis nem összetett gondolatmenetek eredményeként jönnek létre, hanem

egyetlen csavarból építkeznek, és profán, földi dolgokhoz kötődnek. Az viszont fontos, hogy a profán és a szent nem elválasztható egymástól, egyik értelmezhetetlen a másik nélkül. Ilyen szempontból nehéz azt mondani, hogy valami biztosan szakralizálódik, vagy biztosan nem. A földi gyarlóságnak például borzasztó erős szakrális vetülete van.

Ilyen alapon a Nemzeti Galéria bármelyik festménye előtt megállva eljuthatunk a szakrálisig...

Én általában el is szoktam jutni... Az egyik legfontosabb szakrális alkotásnak egyébként Duchamp Nagy üvegét tartom.

Ha a teljes portfóliódat nézed, akkor látsz összefüggést a témák és a választott technikák között? Arra gondolok, hogy jellemzően milyen témákhoz választottad a szitát vagy más grafikai eljárást, és milyen témákat dolgoztál fel konceptfotókkal. Kirajzolódik valamilyen mintázat?

Ki, és akkor most ellentmondok saját magamnak, mert az előbb említettem, hogy nincsen szakrális profán nélkül, és fordítva.

Viszont az egyértelmű, hogy a szitanyomatokon erőteljesebb a profán, a fotókon pedig a szakrális vonal. Továbbra is azt gondolom, hogy a kettő nem választható el egymástól, csak léteznek olyan motívumkészletek, amelyek profánabb értelmezési sikot nyitnak meg – és olyanok, amelyek kicsit szakrálisabbat. Ettől függetlenül a szakrális motívumkészlet is profán (vagy ha egészen pontosak akarunk lenni, akkor emberi) motívumkészleten alapul, csak már sok árnyalt értelmezési réteg rakódott rá a történelem során.

Egy hónapja diplomáztál le. Miért volt jó a 2020-as években Budapesten képzősnek lenni?

Ki tudja?! Most automatikusan a Covidra gondolok, pedig nem is ezt kérdezted. De az tagadhatatlan, hogy a helyzet rákényszerített egy újfajta gondolkodásmódra. Mit tudsz csinálni műhely és eszközök nélkül? Új műhelyt és új eszközöket. Volt, aki elkezdett krumpli-nyomdázni, vagy mással kísérletezett, én a fotóhoz nyúltam – ami szintén kísérletekkel, argentotípiákkal indult, még a járvány előtt. Viszont, ha nincs a karantén, nem

biztos, hogy a fotóval folytatom. Azért beszélek erről, mert ez volt az első két évünk az egyetemen, és hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem határozta meg a maradék hármat. Akkor viszont már volt műhely, lehetett szitázni, és voltak hús-vér emberek is, velük pedig beszélgetni lehetett. Kötődtek igazán szoros barátságok, és létrejöttek remekül működő alkotó- és szellemi közösségek is, mint például a *Képző.art*, amelynek a mai napig tagja vagyok.

Mi a fotó előnye a grafikához képest?

Nem tudom, hogy általánosságban van-e előnye, és abban sem vagyok biztos, hogy a kettő élesen elkülöníthető egymástól.

Az a benyomásom, hogy ha igazán meg akarod közelíteni a semmit, akkor inkább fotózol.

Igen, de akkor ahhoz általában plexikarc is társul, ami már inkább grafika: hidegtű, csak nem nyomtatom le. Az a jó a grafikában, hogy bármi lehet grafika. A diplomamunkámban a plexikarc mindenképpen grafika, vagy ha mégsem az, akkor nagyon rájátszik a grafi-

kára, hiszen a karcolt szöveggel szemben tükrözött textílynyomat látható. A plexikarcolás a hidegtű olcsóbb verziójából, a fóliakarcból indult. A transzparens dúc mindig jobban lenyűgözött, mint maga a nyomat.

A szakdolgozatban is hangsúlyozod, hogy számodra fontos a transzparencia, az áttetszőség – materiális szempontból is. Miért? Mert látható, de mégsem.

Tehát a szemedben a fotó és a grafika nem feltétlenül különíthető el egymástól, ráadásul mindeközben a transzparencia is fontos szerepet kap. Akkor mégis hogyan lehetne definiálni a grafikát?

A grafikában az a jó, hogy szabad. Mást jelentett a 15–16. század fordulóján, és mást jelent most. Nem tudom definiálni, hogy mit értünk ma grafika alatt, de az biztos, hogy már nem csak a reprodukció, a sokszorosítás és a terjesztés a célja. Ráadásul, én azt hiszem, hogy inkább képzőművész vagyok, és nem grafikus – bár kétségtelen, hogy amit csinálok, az a grafikához áll a legközelebb, legyen az bármi is.

Ezt a szabadságot pedig élvezed. Nagyon!

Azt észrevetted önmagadon, hogy fontos számodra a szöveg, az írás, az állításokat viszont kerülöd?

Nem szeretem az állításokat. Ha nagyon konkrétan kimondanék dolgokat, az elvenné a lényegüket. A dolgok nem konkrétak. Vannak persze tények: hogy ez egy asztal, vagy hogy itt ülünk, de az, hogy mi van, mi a valóság, van-e egy valóság... az nem konkrét. Itt ülünk – ez egy tény –, de én közben gondolkodom mindenfelét, te meg azon agyalsz, hogyan lehetne rákérdezni erre a mindenfelére, hogy állítsak már végre valamit! Neked is van egy valóság a fejedben, meg nekem is. Én azt persze soha sem tudhatom meg pontosan, hogy mi a te valóságod, sőt még a sajátomat sem. Más a tények kifejezőtősege és a valóság kifejezőtősege. A valóságról nem igazán lehet állításokat tenni, mert egy ismeretlen, másik dimenzió.

Pedig akkor létezik szerinted, csak egy másik dimenzióban.

Remélem, hogy létezik, mert engem alapvetően a valóság érdekel.

De ha tényleg létezik, akkor biztos, hogy másik dimenzióban. Egy másik létszinten.

Ha már szóba került a lét és a szint: mi lesz veled most? Hogy látod a jövőt frissdiplomásként?

Most továbbmegyek tanárszakra, az egy évig tart. Emellett természetesen továbbra is alkotok, és az írást sem szeretném abbahagyni. Meg a nyelvészetet sem.

Igen, kritikákat, esszéket évek óta írsz a pályatársaidról. Nem veszi el az alkotás örömét, ha párhuzamosan egy szekunder pozíciót is felveszel, és más művészek alkotásaival kell foglalkoznod a munkaidődben? Nem érezted azt, hogy a kettő nem megy egyszerre?

Nem, sőt! Jót tesz, ha tudok reflektálni másra, arra, ami körülöttem zajlik. Az viszont nem tesz jót, ha csak a saját munkáimmal és csak az alkotással vagyok elfoglalva. Akkor könnyen lejtmenetbe kerülök. Mindig kell valami, ami kicsit kibillent, ezért is volt jó a képgrafikát és az olasz szakot egyszerre csinálni. Hiába volt most nehéz a diplomaidőszak, a kettő megtámogatta egymást.

Már beszéltünk arról, hogy a műveid, jóllehet képesek a szakralizációra, nem vallásosak. Erre még térjünk vissza! Mi kellene ahhoz, hogy vallásosak legyenek?

Az, hogy kizárólag egy vallás híveit szólítsák meg. Éppen ezért nem akarom, hogy a munkáim vallásos alkotások legyenek. Nem kizárólag a keresztény vallás képviselőihez szeretnék szólni, mert akkor pont az veszne ki a munkáimból, ami szerintem a keresztény teológia lényege: hogy mindenkihez szóljon.

Giotto falképeit vallásos munkáknak tartod?

Ez azért jó kérdés, mert azok egy olyan korban készültek, amikor sok írástudatlan embernek szüksége volt arra, hogy valamilyen módon értesüljön a Biblia tanításáról. Hogy kialakíthassa a saját hitét, és lehetősége legyen megérteni a vallás intézményének a tanításait. Ha ellenben ma megnézek egy Giottót, akkor nem azt mondom, hogy „hah, de vallásos festmény” – talán éppen ettől lesz örökérvényű és szakrális is. Ehhez persze az is hozzátartozik, hogy a 14. század elején nem vol-

tak ennyire beszennyezve ezek a fogalmak.

Mikor változhatott ez meg?

Folyamatosan változik.

Mármint folyamatos lejtmenetben vagyunk az ókeresztény időktől kezdve?

Nem, egyszerűen csak változásban. A „vallásos alkotás” címke ma negatív konnotációval társul, mint ahogy az is, ha valakit konzervatívnak vagy libsinek bélyegzünk. Annak ellenére, hogy ezek a szavak eredetileg teljesen más jelentettek, mint most, ma már nem lehet eredeti jelentésükben használni őket, mert ma már más kontextusban állnak. Ezt nem lehet figyelmen kívül hagyni.

Akkor nincs is esély a jó értelemben vett kortárs keresztény művészetre?

Az ma nem szerencsés, ha egy műalkotásról kategorikusan kijelenthető, hogy vallásos vagy keresztény. Azért nem szerencsés, mert a teológiának teljesen elmentmond, ha egy műnek az a lényege, hogy kizárólag „keresztény”, éppen ettől nem lesz az. Efölött viszont sajnos könnyű elsiklani – főleg keresztényként.

Itt be kell fejeznünk, de azt még meg szeretném kérdezni a végén, hogy a hegyi beszédből melyik boldogmondással tudsz a legteljesebben azonosulni. Melyiket tudod a leginkább a szívedből mondani? Boldogok, akik sírnak, mert ők vigasztalást nyernek.

A beszélgetésre a művész terézvárosi lakásán, 2024 augusztusában került sor.

Schell Réka

Fragmenta (részlet), 2023

plexikarc, 29,7 × 21 cm

(Fotó: Nyíri Julianna)

„B. én vagyok. B. te vagy. B. bárki lehet.”

Kertai Csenger, B. rövid élete, Budapest, Kalota Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó, 2023

Címével ellentétben Kertai Csenger kisregénye nem B. életéről, de még csak nem is B.-ről szól. B.-ről valójában alig tudunk valamit. Annál többet tudunk viszont az elbeszélő érzéseiről és gondolatairól. A B. rövid élete a szó szoros értelmében vallomás, amelynek a középpontjában B. tragikusan korai halála áll. A vallomás önmagában üres, sőt pejoratív jelző, de Kertai kiváló érzéssel tölti meg tartalommal.

Olvasóként ugyanazokkal a dilemmákkal szembesültem, mint Károlyi Csaba, aki végül ezt írja az *Élet és Irodalom* 2024. március 1-jén közölt recenziójában: „Aból indulok ki, hogy az is megértheti ezt a kisregényt, aki nem olvas rendszeresen filozófiát, sőt, még az is, aki nem foglalkozik teológiai kérdésekkel, ne adj’ isten tegnapig úgy gondolta, hogy őt aztán biztosan nem érdekli a

megváltás problémája.” Ehhez kapcsolódik a kisregény előszavában olvasható „útmutató”, ami segít a befogadást: „Ha ebből a rövid bevezetőből kihallottad volna Kierkegaard szavait, nagyon is jól hallottad, de ha nem, akkor lehet, hogy még élesebb hallással rendelkezel, mert amikor írtam ezt a könyvet, fogalmam sem volt róla, hogy Kierkegaard hatással volt rám, utána pedig azt gondoltam, hogy csak ő inspirálta a gondolatimat. De egy idő után be kellett látnom, hogy az igazság valahol máshol van; sem ebben, sem abban, Isten tudja csak, hogy hol.”

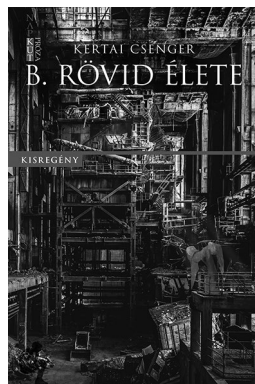
Az idézett részlet ugyan felvet egy olyan szempontot (Kierkegaard hatása), amely segíthet eligazodni a kisregényben, de aztán rögtön meg is kérdőjelezi a szerzői intenció hitelességét: „fogalmam sem volt róla, hogy Kierkegaard hatással volt rám”. Végül az

olvasó kapaszkodók nélkül marad: „az igazság valahol máshol van; sem ebben, sem abban”. Ezzel Kertai teret enged a kisregény szabad interpretációjának.

Úgy vélem, nem az a kérdés, hogy kicsoda B., hanem az a kérdés, hogy mit jelent a kisregény elbeszélője számára ez a rejtélyes figura. A *B. rövid élete* érzelmekben gazdag vallomás, önéletírás, Philippe Lejeune definícióját idézve: „Visszatekintő prózai elbeszélés, melyet a valódi személy ad saját életéről, [és amelyben] a hangsúlyt [...] magánéletére, különösképp személyiségének történetére helyezi.” (Philippe LEJEUNE, *Az önéletírói paktum* = Uő., *Önéletírás, élettörténet, napló*, ford. VARGA Róbert, Budapest, L'Harmattan, 2003, 18.) A főszereplő maga a narrátor, a tulajdonképpen szerző. Könnyen azonosítható Kertai Csengerrel, de nem szükségszerű, hogy ő legyen az.

Kertai Csenger kisregényét a veszteség és a magány élménye határozza meg. A *B. rövid élete* egyrészt – amint azt Vári György írja érzékeny fülszövegében – „az egzisztenciális elveszettség megmutatkozása, feltárulása, keresés

és kísérlet”; másrészt egy irodalmi gyázmunka. A regény felütése is úgy indul, mint egy gyászbeszéd: „Legyen érte csend. Annyira mély, hogy borzongjanak bele a fák, mert még nem hallottak ezelőtt olyat, ami történt. Csak érezték. Érezték a leveleik, az ágaik, a törzsük és a gyökereik, hogy a férfi, akinek lépései eddig az új reggelt jelentették, többé nem jön el az úton.” (8) A mesét idéző nyitófejezet a gyász allegóriájaként is olvasható. A fák hiába várják a férfit: a napfényes idő télire fordul, a fákat pedig megtépázza a komor idő. Végül egy fiatal fa – egy gyertyán – kitepi magát a földből, és útnak indul, hogy megkeresse a férfit, aki addig figyelmesen és szeretettel gondozta a fákat. Útja nehéz és fájdalmas: „átkel a lugason, iszik a patak jéghideg vizéből, és sántikálva, kéklő sebbel az oldalán nekiindul a városnak”. (8) Elindul, pedig nem is biztos, hogy a férfi nyomára akad.

A regény későbbi pontján aztán az is kiderül, hogy a fák különös jelentőséggel bírnak az elbeszélő számára: „Felállok, és odatopogok az ablakhoz. A gyertyán kacsint, vagy legalábbis egyik felső ágát meggörbíti. Ő sincs jól, rázkódik a szélben, így köhög, a madarak, a napsütés elkerülik. Nem értem, amit mond, és ő sem érti, amit mondok. Ebbe betegedtünk bele.” (24–25) Kertai fái Nemes Nagy Ágnes fáihoz hasonlóak. Amint arra Nemes Nagy famotívumait elemző esszéjében Halmai Tamás rámutat, a fa ugyanúgy lehet mitologikus létező, mint szakrális szimbólum (Új forrás, 2009/9), s az emberiség őszövétségi története is egy fával indul. Mintha a fák egy „miszteriális tudás beavatottjai [volnának], szótlan és szikár hírmondók ama világból”. (101)

Kertai Csenger úgy jellemzi Hegedüs Vera *Mondass egy misét értem* című novelláskötetének nyelvét, hogy azon „a sérülékenységgé kollektív tapasztalata ugyanúgy elmondható, mint a személyesség felszámolása, mert a saját korlátait is felmutatva beszél a végtesség és a végtelen kitárulkozó lehetőségeiről.” (Élet és Irodalom,

2024. június 14.) Ezeket a gondolatokat Kertai kisregényére nézve is érvényesnek érzem: a B. rövid életének elbeszélője olyan nyelvet keres, amellyel elmondhatók a létünkben gyökerező szorongások. Egy olyan nyelv ez, amely mindig töredékes marad, amely nem alkalmas egybefüggő történetek elmesélésére („a jelek most nem állnak össze történetekké, csak megmaradnak jeleknek”, [50]). Egy olyan nyelv ez, amit talán csak a fák értenek. Kertai Csenger kisregényében a fák jelentéssel teli hallgatása egy olyan hely ígérését hordozza magában, ahova el lehet menekülni onnan, ahol „az a kevés tápanyag már arra sem elég, hogy egymás közt ellegyünk, sőt inkább már egymás tartalékaira fáj a fogunk”. (26)

Már elment a Mesiás? – kérdezi Borbély Szilárd *Nincstelének* című regényének alcíme. Kertai Csenger kisregénye erre a kérdésre adott feleltként is érthető. A szereplők az egzisztenciális bizonytalanságból, a mély szorongásból próbálnak kitalálni. Várják a messiást. De az elbeszélő végül ráébred, hogy messiások már nincsenek. El kell fogadnunk az

állandó hiány, a folytonos szorongás és a mulandóság alapvető emberi tapasztalatát: „A hiány mulandóságunk tudatának átalakulása, maga a szorongás. Szorong mind, aki ember, az is, aki nem vallja be magának, mert helyette más dolgokat üldöz, szerelmet, pénzt, vallást, hitet, filozófiát”. (73)

Amint arra korábban már utaltam, Kertai kisregénye irodalmi gyászmunkaként is olvasható: az elbeszélő a veszteségélményen átszűrve artikulálja a benne zajló folyamatokat. B. életéről is döntően annyit tudunk meg, amennyi az elbeszélőhöz fűződő baráti viszonyában fontos: „önző, magának való ember” (17), aki irodalmi babérokra tör, sok időt tölt a kocsmában, önpusztító életet él, és végül fitalon meghal. A B. rövid élete arról szól, hogyan hat az elbeszélőre barátjának elvesztése: „Mióta nincs B., nincs velem senki.” (36) És: „B. az egyetlen bizonyosságom arra nézve, hogy az életem valaha ért valamit, mert nélküle annyira egyedül vagyok ezen a világon, hogy azt B.-re nézve sértő lenne valóságnak hívni”. (41)

Az elbeszélő összenőtt B.-vel, és B. elvesztésével önmagát is el-

vesztette. Ide kívánczik Freud arra vonatkozó felvetése, miszerint a gyász és melankólia egymáshoz közel álló folyamatok, érzéskomplexumok, de a melankólia egyúttal énézés-zavar is: a mássikkal együtt az én is elveszti magát, üressé válik. „A gyász analógiájára arra a következtetésre kellett jutnunk, hogy a melankolikus ember tárgyvesztést élt át, kijelentéseiből viszont inkább az én elvesztése bontakozik ki.” (Sigmund FREUD, *Gyász és melankólia* = Uő., *Ösztönök és ösztönsorsok. Metapszichológiai írások*, ford. BERÉNYI Gábor, Budapest, Filum, 1997, 134.)

A B. rövid élete átvitt értelemben olyan útkeresésként is érthető, amelynek célja az én megtalálása, újraalkotása: „Öndefiniálási kényszer mindenütt, és én nem válhatok senkivé”. (57) A kisregény egyik legizgalmasabb részének az Athénban játszódó szakaszt tartom. Nemcsak a földrajzi tér lesz más, hanem a perspektíva is – az elbeszélés itt egyes szám első személyből egyes szám harmadik személybe vált. „Budapesti életét huszonnét évesen hagyta ott, mert csak egy dolog volt számára biztos: Athén. Nem tudta, hogy

miért akart, vagy miért kellett ide jönnie, de úgy érezte, hogy valami feladata van ebben a városban, valami, ami nem hagyja nyugodni.” (59) Az én ezzel sokszorosan eltávolodik magától és a múltjától, hogy aztán, visszatérve Athénból, újra magára találjon.

Meglátásom szerint az egyes fejezetek a gyászmunka egy-egy állomását is jelölhetik: az első fejezet B. életéből mutat egy metasztetet; a második rész (*Nélküled*) arról szól, hogyan éli meg az elbeszélő B. elvesztését; a harmadik fejezet (*Szeretet*) az elengedés folyamatát járja végig; míg az utolsó fejezet (*Öröm*) a gyászmunka lezárásának tekinthető. Ebben az utolsó fejezetben kapnak helyet a versek is. „B. rövid élete addig tart, amíg meg nem születik főhő-sünkben a költő?” – kérdezi Károlyi Csaba már idézett recenziójában. Úgy vélem, a válasz igen: B.-hez hasonlóan az elbeszélőnek is vannak írói-költői ambíciói, és az utolsó fejezetet olvasva az lehet a benyomásunk, hogy csak akkor tud igazán kibontakozni, amikor végleg szabadul B. kötelékéből.

A belső címlapon olvasható műfaji kijelölés azt ígéri, hogy egy

kisregényt tartunk a kezünkben, de valójában egy kevert műfajú kötetet kapunk, amelyben naplószerű részek, mesészerű történetek, elmélkedések, gondolatfolyamok, párbeszédes jelenetek és versek váltogatják egymást. A műfaji keveredés érthető az énkeresés irodalmi leképezéseként is. A 20. századi amerikai költő, Robert Lowell *Life Studies* (*Élettanulmányok*, 1959) című kötetére emlékeztethet, amely a gyermekkor fájdalmas élményeit idézi fel. Lowell kötetét a recepció az úgynevezett „vallomásos költészet” origójának tartja. Az *Élettanulmányok* két nagy részre osztható: az összefüggő verssorozat próza és költészet határán álló önéletírás; míg a 91 *Revere Street* című prózai szöveg önéletrajzi elbeszélés. A vallomásos költőkre egyébként is jellemző, hogy több műfajban is kísérleteznek, mert ezzel több oldalról is körbejárhatják saját világukat. A vers mellett kedvelt műfajuk a napló, az esszé, a regény, illetve a novella is (lásd például Sylvia Plath vagy John Berryman életművét). A *B. rövid élete* mindezt magába sűríti: a gyakori váltások, a töredékesség

érzete miatt Kertai „vallomásos” kisregénye olyan, mint egy megszerkesztett tudatfolyam.

Jóllehet Kertai Csenger kisregénye „vallomásos”, mégsem enged az életrajzi olvasatnak, sőt, frappánsan kiforgatja azt. Az epilógus *mise-en-abyme*-szerű játéka arra utal, hogy B. élete bárhol, bármikor folytatódhat, illetve

előlről kezdődhet. B. – talán ugyanaz a B., talán egy másik B. – ráakad egy könyvre a könyvesboltban: „Ahogy bogarássza a címeket és a szerzőket, egy különös kis könyvre lesz figyelmes. Úgy néz ki, mint amit otffejtettek, beékelődve a polc és egy másik, természetesebb könyv közé. B. rövid élete – áll a borítón.” (95)

Branczeiz Anna

Pokoli hullámmedence

Puskás Panni, Megmenteni bárkit, Magvető, 2023

Puskás Panni első regénye, a *Megmenteni bárkit* egymással párhuzamosan futó szálakon mutatja be három nő életének minden kétségbeesett mozzanatát. Ők hárman a regény egyes szám első személyű elbeszélői. Az egyik fiatal nő Szicíliában lakik, önkéntes száműzöttként kedvesével, a látását éppen elvesztő Mariával. A dél-európai part szembesíti korunk egyik meghatározó társadalmi jelenségével, a migrációval. Hajók sokasága várakozik a kikötésre, és nem úgy tűnik, mintha

bárki foglalkozna velük. Így a nő tutajt épít, és maga indul el a viharos hullámokon a messziről bizakodónak tűnő tekintetek felé, amelyek közelebről nézve viszont egészen bizalmatlannak és rezignálnak látszanak. A másik fiatal nő Budapesten éli alkohollal körvonalazott és droggal színezett életét egy multinacionális cég stabil keretei között. Nonkonformistaként minden lehetséges módon nyitott a lázadásra, ám egyedül egy kommunista kocsmában talál támogató hangot. Itt

megismerkedik egy vonzó marxista fiúval és annak barátnőjével. Több kábulatban töltött nap után együtt indulnak el Olaszországba, és remélik, hogy ott talán értelmet találnak az életüknek. Eközben egy magányos édesanya leveleket ír egyik lányának, Grétának. Magyarázkodva meséli el élete fontos eseményeit, fényt derít minden szenvedésére és szerencsétlenségére, hátha hosszú idő után újra helyreáll az elhidegült kapcsolatuk. Végül elbeszéli megtérésének történetét, és reméli, talán egyszer Gréta is elkíséri őt a gyülekezetbe.

Nem kell hozzá sok idő, hogy az olvasó ráébredjen, a regény egyetlen család drámáját mutatja be. A leveleket író édesanya lányai nem mások, mint a regény két másik cselekményszálának beszélői. Gréta a drog- és alkohol-problémákkal küldő pesti lázadó, az pedig, aki éjszaka a dél-olasz parton a hullámszerűen felbukkanó gyomorgörcei miatt menekülni és szaladni kényszerül minden helyi és távoli ember elől, az ő nővére. Neki azonban az édesanya nem címez leveleket; mióta szembesült idősebbik lánya más-

ságával, végleg megromlott a viszony közöttük.

A három nő belső világát a szöveg rendkívül közvetlenül és kreatívan adja át. Gréta gondolatai több oldalon átívelő, összetett mondatokban bontakoznak ki, a sűrű fantáziaképek és a gyors hangulatváltások leírásával együtt utazik az olvasó. Gréta nővérénél ezzel ellentétben lényegesen tagoltabbak a közlések, higgadtabb az elbeszélésmód és sokkal több a környezetre vonatkozó megállapítás. Gréta édesanyja a leveleiben erre hosszán reflektál; benne ez a zord hozzáállás bizalmatlanságot idéz elő. Az ő elbeszélése viszont összeszedett, átgondolt. A két lány belső monológjaival ellentétben az ő levelei nem jelen idejűek, és nem tartalmaznak olyan különös képzelgéseket vagy abszurd jeleneteket, mint amilyenek a gyermekeinél tapasztalhatók.

Az abszurd jelenségek többsége pusztán képzelgés, azonban akadnak valós és egyben észszerűtlen jelenetek is, amelyek az olvasói szemszögből gyakran nevetségesnek és olykor feleslegesnek is tűnnek. Az olvasóban ezek az epizódok olyan hatást kelte-

nek, mintha oldani kívánnák a szöveg gyakran fullasztó drámaiságát. Ez az oldás azonban sokkal inkább zavarba ejtő, mintsem könnyítő. Ilyen például annak az estének a leírása, amikor Gréta nővére színházba látogat barát-nőjével. „A bakkhánsnők kiáltoznak, de olyan gyengén, hogy az elviselhetetlen. Szedjétek már össze magatokat, sziszegem. [...] Fájdalmas üvöltésem pillanatnyi zavart okoz a színpadon, mindenki felém fordul. A gyomrom viszont kicsit kevésbé fáj, úgyhogy a színpadra rohanok, feltépem hosszú estélyi ruhám, és tombo-
lok tovább.” (40-41)

Bár Puskás gondosan ügyel arra, hogy mindhárom karakter személyisége a lehető legkörvonalazottabb legyen, a cselekmény előrehaladtával mintha önellentmondásba kerülne. Gréta nővére sem ez előtt, sem ez után nem viselkedik harsányan, ha a fájdalmi kínozzák, akkor is csak elrohan, nehogy bárkinek szemet szúrjon a problémája. A szerző pedig a későbbiekben sem ad a szövegen keresztül olyan magyarázatot, amellyel észszerűnek vagy odail-lőnek tarthatnánk ezt a szo-

katlan jelentet. „Abbahagyom az örjöngést, várom, hogy kivigye-
nek. [...] De ők újra megtorpan-
nak, ugyanis nem várt dolog tör-
ténik: hatalmas
nyílt színi tapsot
kapok. Mélyen
meghajolok, ha-
tározott léptek-
kel az első sor
felé indulok,
megfogom Ma-
ria kezét, és el-
hagyjuk a néző-
teret. [...] Vagy
harminc percen

keresztül nem tudunk megszólal-
ni, annyira nevetünk.” (41)

Ehhez hasonló epizód Grétá-
nál is előfordul, ilyen például az
egyik munkatársával folytatott
megbeszélése. Gréta esetében
gyakoriak az abszurd helyzetek,
amelyek többnyire jól is működ-
nek, igazán különlegessé teszik az
ő szemszögét, a meetingjelent
azonban felelegesen eltúlzott.
„...most is fülig ér a szája, közben
egy hot dogot majszol, szakállán
végigfolyik a mustár, undorító, tö-
röld már le, de ő csak folytatja,
és közben ráceppt egy kis
trutyit az előttem fekvő szerző-

déskupacra, [...] idézőjeleket mutogat a levegőben, aminek az lesz a következménye, hogy az arcomra is fröccsen egy kis mustár...” (49-50)

A színházi jelenethez hasonlóan itt sem történik semmi olyan, ami alapvetően ne történhetne meg a való életben, mégis mindkét szituáció feltűnően komikus és könnyed akar lenni a regény mélységesen drámai légkörében. Olyan, mintha a szerző bizonytalanul és elvárásból alkotna ilyen helyzeteket. A szereplők szellemes gondolatai és jellemzései talán akaratlanul, de sokkal természetesebben mosolyogtatják meg az olvasót. „...stratégiai szünetet tartok, és elmegyek felfrissíteni magam a mosdóba, bármit is jelentsen ez ebben az állapotban, [...] elmerülök a WC nyugalmában, a szappannak csodás vaníliaillata van, a mosdótál mellett apró zenkertecske, iszonyú vágyat érzek arra, hogy megműveljem...” (53)

A *Megmenteni bárkit* sóhajtozó áldozatokra és tudatlan elkövetőkre osztja a világot. Áldozatok a várakozó migránsok, az LGBTQ-közösség, Gréta, az édesanyja, a nővére, annak élettársa, Maria,

akiken végiggázol az élet, és a legtöbb, amit önmagukért tehetnek, az, hogy segítenek másokon. Az áldozati szerepekhez a keresztény motívumok tökéletesen illeszkednek, így a regény hemzseg a bibliai utalásoktól. „A piranhák messze úsztak tőlünk, a galamb friss olajágot tart a csőrében. [...] Isten szól hozzánk: »Szálljatok ki a bárkából!« Kiszállunk a tutajról, át a hajóra, és a nővérem azt mondja a menekülteknek a fedélzeten, hogy menjenek át a tutajra, mert elvisszük őket a partra...” (188)

Gréta édesapja, Gréta munkas és útítársai, a siracusai piac árusa, a kormány, a multinacionális cégek, sőt, sokszor úgy tűnik, az előbbiekben felsorolt áldozatokon kívül szinte mindenki elkövető. A regényben számos politikai és morális ítélet is felbukkan, ám a megjelenítésük zavaróan egyoldalú. Úgy tűnik, mintha ezek a szempontok nem pusztán a karakterábrázolás eszközei lennének. Az LGBTQ-közösséget érintő problémák sorozatos említése, a marxista nézetek beemelése, és a gyakran előforduló aktuálpolitikai meglátások szükségtelennek látszanak a három nő családi drá-

májának a bemutatásában. „...akkor jött el az én nagy pillanatom, [...] amikor Putyin Oroszországról kezdtem el szónokolni, [...] hogy meg lehet nézni, mi történt a Pussy Riot erőszakmentes próbálkozásaival, meg szegény Navalnijjal, aki minden bizonnyal haldoklik épp a börtönében, és ha nem akarjuk, hogy a mi országunk is erre a sorsra jusson, hát össze kell magunkat szedni, és ha nem megy erőszak nélkül, akkor bizony erőszakot kell alkalmazni, [...] és közben átfutott az agyamon, hogy én ugyan pont leszarom ezt az egészet, és felőlem le is rohadhat ez az értelmetlen, béna ország...” (11-12)

A valóság, a képzelgések és az álmok szüntelen váltakozása, valamint az énhatárok elmosódása azonban egy tökéletesen átélhető és reális képet ad az egyének belső világáról. A regény minden lehetséges módon hangsúlyozza, hogy a külső igazságok szerepe az emberi körvonalakon belül pontosan annyi, amennyit a képzelgések, az álmok és a torzult emlékek szüntelen felvillanásai elfoglalnak. A szereplők végig lázadónak az elméjükben helyért küzdő

valóság ellen. Érthető, hiszen egyedül ez az, ami igazán fájdalmas, és ami nem formálható. Puskás Panni szereplői mind egy elképzelt ideává akarják átalakítani a realitást, amihez szerencsétlenségükre a művészet is kevésnek bizonyul. Ha az olvasó a valóságon keresztül akar a szereplőkhöz eljutni, ugyanazt a zavart élheti át, amelyet a szereplők, és minden bizonnyal lyukra fut. Egyedül a bizarr, ám mégis biztonságos belső képek azok, amelyekkel nemcsak mi, de a szereplők is megérthetik egymást, és amellyel összeilleszthetők a világban szét-szóródott családtagok.

A szereplők közül egyedül Grétát nevezi nevén a szerző, ezzel egyúttal főszereplői rangra is emeli, annak ellenére, hogy a másik két nő sokkal figyelemreméltebb és teljesebb utat jár be. Gréta nővére képes hosszú idő után vendégül látni hűgát, és feláldozni magát a migránsok jövőjéért. Gréta édesanyja pedig annak ellenére, hogy szülei, férje és gyermekei elhagyták, szeretettel és reménnyel ír Grétának. Boldog, hogy része lehet az isteni jelenlétben. Az ő történetük végül zá-

rójelbe kerül, egyiküket a végte-
len tenger, másikat az egyház
hívja magához.

Puskás Panni könyve sejtelmes
és elgondolkodtató. A bibliai motí-
vumok emelkedett visszhangot
adnak az olvasás folyamatának.
A külön pályán haladó történetek
fokozatosan egybeolvadnak, több-
dimenzióssá teszik a regényt.

Puskás Panni szereplői bárki
megmentésére vállalkozhatnak,

legyen az rokon, szerető vagy
csak egy távoli paca a horizonton,
mégsem járnak sikerrel. De talán
nem is az a lényeg, hogy végül
elégedetten néznek-e a világra,
vagy megvetik azt. Sokkal fonto-
sabb, hogy az életüket adnák va-
lami igazán jelentősért, és ez
elégnek is tűnik ahhoz, hogy is-
meretlen messzeségből kiegyen-
lítsék a tudatlan vagy éppen tuda-
tos elkövetők bűneit.

Lengyel Panna

Társadalomkritikai szuperpozíció

*Nagy Dániel, Úgy tűnik, az érzelmek megint kezdenek divatba jönni,
FISZ, 2024*

Mit tehetünk, ha a társtalansággal
sújtott életünk csupán a fogyasztó-
i társadalom mindennapjaira
jellemző szintiszta nihilizmusból
áll? Nem nézünk szembe vele.
Nagy Dániel debütkötete leg-
alábbis ennek érzékletes bemuta-
tását végzi el, miközben a nihiliz-
must időről időre átható melan-
kolikus lelkületet is körüljárja,
a kiút szükségességének firtatása
nélkül. E gondolkodásmód köz-

ponti szervezőelvvé tétele első-
sorban abból érezhető ki, hogy a
versek a klasszikus modernségből
ismert, felnagyított én beszéd-
módjának hagyományára csatla-
koznak rá. Ez azonban a kötetben
egy örökösen sodródó, döntése-
ket megkerülő, a történetiség és
a kontinuitás helyett a jelenide-
jűség és az egyszerűség dominan-
ciájában működő lírai szubjektum
attitűdjével kiegészítve a szabad-

ság megtestesítőjeként hat. Ám ennek a szabadságnak – egy Orwelli fordulattal élve – szolgaság az ára, amit attól függetlenül is meg kell fizetni, hogy mindennek tudatában vagyunk vagy sem, illetve hogy mindezt elfogadjuk vagy sem. Nagy köteté éppen ezért nem szolgál és nem is szolgálhat meglepetéssel, ugyanis az esetlegességek miatt nincsenek benne rejtjelek, amelyek a megoldás felé mutathatnának, ebből következően pedig nincsenek morális vagy erkölcsi dogmák sem: az élet nem több, mint egy-szeri történések sorozata.

Ám tegyük hozzá rögtön, ez nem kiállítás a társadalom jelenlegi állapota mellett, hanem – ahogyan ezt a mottók is jelzik – egy olyan, a kor által elsajátított alapattitűdöt tükröz, amely nem problematizálja a létbe vetettség terhét, csak akceptálja. Nem összefüggésekben, hanem csak esetleges és egymástól független kijelentésekben gondolkodik. Ez érhető tetten abban is, hogy a kötet elején található, Balaskó Jenőtől, Németh Gábortól, J. D. Salinger-től és Marin Sorescutól származó idézeteket nem tűnik

célravezetőnek egy egységes narratíva mentén értelmezni, mivel önmagukban és egymás kontextusában is csak kevés mondanivalót hordoznak, inkább paratextusbeli funkciójukban, azaz a megszokott kötetnyitó formák kiforgatásaként nyernek jelentést. Azonban már ebben észrevehető a koncepció alapvető inkonzisztenciája, ugyanis ha a mottók a semmitmondás felé

közelítve deprivilegizálják a nyelvet, és az ebből következő jelentésbeli ürességet a későbbi versek is magukévá teszik, akkor voltaképp még mindig a klasszikus értelemben vett mottóhelyzet előre- és visszautaló gesztusa fedezhető fel bennük. Efelől pedig a citátumok jól előirányozzák azt is, hogy a nyelv már e ponton is csupán funkció, és a legkevésbé sem az értelemközléssel vagy valaminek a megérthetőségével kapcsolatos eszköz. Innen nézve a kötet nyitóverse példászerű

tematizáló hatással folytatja a mottók jelentéstelensége által felvetett, a lét jelentéktelenségét kiemelő viszonyulást, és mintegy az olvasó elé vezeti a kor emberét, aki nemcsak hogy „[m]indennapjait egy folytatásos regény / soha be nem érő hőseként éli”, de önkényességében való kiteljesedését újra és újra fitogtatja az olyan sorokkal, mint hogy „[s]emmit sem szeret statisztikailag alátámasztani. Nem érdeklik az adatok.” (Saint-Étienne – Bordeaux 1-1) Bár az effajta gondolkodásmód kicsinyessége torzítóan is hathat, és a kiragadott példákon keresztül akár ironikusan is hangozhatna, nem teljesíti az ehhez szükséges nyelvi kritériumokat. A kétsoros versszakokba tördelt költeményben ugyanis a kijelentések olyannyira nem alkotnak összetett struktúrát, hogy korántsem az egyszerre igaz és nem igaz játékát játsszák, csupán azt mutatják be, ahogyan az apró életképekből a már ismeretes társadalomkritikai panelek fordulatai maradéktalanul megképződnek, vagyis összességében egy ironikus jellegű iróniátlan szöveg lesz belőle. A versnyelv ezáltal

többszörre költőietlen, direkt és, mondhatni, jellegtelen, ami miatt a képalakítás technikája helyett az egyes gondolategységek egymáshoz való logikai-grammatikai kapcsolódásai válnak fontossá: „Távolságot tart magától. És bízik ebben / a távolságban. Mert ezzel dolgozik. / Néha munkára fogná magát. / Akár egy gátőri pozíció is megfelel.” (Saint-Étienne – Bordeaux 1-1) A nyelv így mintegy póreségében megmutatkozva alkalmazza azt a már szétvert, posztmodern poétikát, mely bár tényszerű jelentést nem közöl, mégis mindig állít valamit. A nyitóversből ezáltal nem a ráébresztés, hanem a kritikátlan élethelyzetek elbagatellizálásával való ráhatás olvasható ki, mely miatt, bármennyire is furcsa lehet, a nyitóvers legfontosabb sora nem az, ahol a legnyilvánvalóbb a társadalomkritikai célzat („A bárátnőjével együtt mennek kocsit mosni. Még ezt is együtt csinálják.”) hanem az, amelyben egyáltalán nincs erre utalás. Pont úgy, ahogyan a vers utolsó strófája mellékesen megjegyzi, hogy „[e]gyébként a félidőben Saint-Étienne – Bordeaux 1 – 1” – mert-

hogy már csak egy ilyen megállapításra, a meccs eredményének leírására lehet alkalmas a nyelv.

Ugyanennek lehetünk tanúi a kötet tematikusan ugyan elkülönülő, azonban a korábbiakkal megegyező nyelvi-poétikai meghatározottságok közt mozgó verseiben. A *reprodukcio megannyi kellemes meglepetést tartogat* című vers – korábbi, folyóiratban megjelent változatával együtt – egy visszatérő vonatkozás miatt viszont kiemelhető ezek közül. A költemény korábban még *Aki szerelmes* címet viselő verziójának, habár ugyanúgy főként egy naív lírai szubjektum szerelemmel kapcsolatos előzetes tudását és megfigyeléseit tartalmazza („Aki szerelmes, szerelmes regényeket vesz. / Aki nem szerelmes, az is vesz egy-két szerelmes regényt.”), ami olykor néhány reklámfilmekbe illő kérdés-válasszal egészül ki („Na, akkor miért nem akarsz szerelmes lenni? Azért, mert sok a dolgom.”), a képalkotása jelentősen átalakul. Amíg az első változatban a fordulópontot jelentő „[sz]óval most nem leszek szerelmes” sor szerepel, addig a kötetben már ez módosul: „[sz]óval

most senkivel sem építék kétemeletes / egzisztenciát”. Az átalakítás jól mutatja a versek esztétikai teljesítőképességének határát, hiszen alapvetően mindkét verssor ugyanazt a szerelemmel kapcsolatos társadalomkritikát fogalmazza meg. Hozzátehető azonban, hogy noha az utóbbi verssor némileg poétikus, és ezért kétségkívül hangzatos, mégsem nyit ki új interpretációs lehetőségeket, mivel nem reflektál a vers lényegi kérdésfelvetéseinek egyikére sem, amelyek – ahogy az az előzőekben idézett kezdősorokból is látszik – eddig a szerelem totalizálását problematizálták. Az ebből következő diszharmonia akár termékeny is lehetne, a zárlat felkiáltásának naivitása és erőtlensége azonban eliminálja a vers felépíttetésében egyébként meglévő feszültséget: „Én nem bánom. Éljen a szerelem, tényleg!”

Az effajta változtatások azt érzékeltetik, hogy a lírai én, ha beszédmódváltásban nem is, de egy nyelvváltás kellős közepénél tart, ami miatt olyan érzésünk lehet, mintha két eltérő nyelvezetű verseskötet szólna meg egy és ugyanazon könyvben, anélkül,

hogy ez rendelkezne valamilyen esztétikai komplexitással. Hiszen nincsenek önreflexív gesztusok, a nyelvkritikát sejtető kezdetleges hozzáállás, bár úgy tűnt, hogy valamiféle direkt célzatosságot vagy elméleti meghatározottságot hordoz magában, valójában egyiket sem teljesíti. A kötet ugyanis nem vesz tudomást a saját maga által teremtett nyelvi széteséséről, ürességéről és átalakulásairól, sőt, összességében megjegyezhető, hogy a versekben nem fedezhető fel semmiféle kritikai narratíva. Minden költemény ugyanazt viszi véghez, ami már eleve teljesült az elejétől fogva: a 21. századi ember mindennapjainak jelentéktelenségét és az azzal együtt járó jelentéstelességének bemutatását egy, a fogyasztói társadalom elleni konvencionális motívumrendszerbe ágyazva. A kötet címadó verse ezért nem válaszol meg semmit, és nem is vet fel kérdéseket, csupán megjegyzések sorozata egy olyan lírai éntől, akinek olyannyira közkeletű és gondolattalan mondatai vannak, mint hogy „[d] e ott, akkor, rengeteg érzelem került a levegőbe”.

Nagy Dániel debütkötete nem ígér semmit, és ennek megfelelően nehéz is bármit számonkérni rajta, hiszen mindvégig egy olyan szuperpozícióban marad, mely két kapura játszva engedi meg azt, hogy néhol egy direkt és didaktikus, máshol pedig egy önreflexivitást nélkülöző és ezáltal kevésbé kurrens versnyelvet egyszerre működtessen – ám egyiket sem kellőképpen következetesen és pontosan. Jóllehet ez izgalmasan hangzik, a versnyelv diverzitásai közti párbeszédet övező hiány reflektálatlan marad, miáltal hiába van egy könnyen követhető gondolatvezetése a kötetnek, mely a folyton visszatérő tenger és a csend metaforikája köré szerveződik, ezek többnyire jól ismert és megfoghatatlan szimbólumokká lesznek: előbbi a szabadságvágyé („Sajnálom, hisz ez itt a tenger, / ahol a víz sós és a hullámok / olyan, mint a tévében [A nagy kalandokról]), utóbbi pedig a magányossága („az előlegegített csöndben narancslét szűr-csölök” [A visszavonulók éneke]). Azonban ezek is csupán nehezen meghatározható érzetek szimbólumaiként vannak jelen, ami miatt

nehéz hozzájuk merész asszociációs ugrások nélkül bármilyen többletjelentést társítani, hiszen sem poétikai-retorikai, sem pedig nyelvi-metaforikus értelemben nem elég összetettek. Továbbá a kötettel mint kiadvánnyal is nehéz megbékélni, ugyanis a borító, bár figyelemfelkeltő lehet, kompozíciós és figurális (rossz értelemben vett) minimalizmusa miatt annál kevésbé gondolatgazdag. Az egymás melletti oldalakon lévő

verssorok tipografikus elcsúszásai és a kötetkonceptió homályossága pedig akár zavaró is lehet. Mindebből összességében az tűnik ki, hogy a kötet a kortárs művészetet (köztük kiemelten az irodalmat) széleskörűen meghatározó narratívákról nem vesz tudomást, még annak ellenére sem, hogy az azokból következő paradigmákat – mivelhogy a kultúra mindent áthat – szükségszerűen használja.

Hocza-Szabó Marcell

„Egyre több a részlet, de egyre távolabb kerülünk az összképtől.”

Krusovszky Dénes, *Levelek nélkül*, Magvető, 2023

Krusovszky Dénes második regénye, amely öt évvel követte az *Akik már nem leszünk* sosem (2018) című prózai munkáját, ismét a magyar Alföld világába vezeti az olvasót. A *Levelek nélkül* nem romantikus szálakkal átszőtt krimi, nem egy John Keating-szerű formabontó és szakmailag, emberileg egyaránt kimagasló ta-

nári életpálya, nem is egy fanyar korrajz vagy utópia, sem pedig egy környezeti és/vagy társadalmi katasztrófa dokumentumregénye – egy kissé mégis mindezek sajátos egyvelege, melynek történetsszálai összefonódnak, szétválhatnak, de nyugtalanítóan realisztikus módon nem alkotnak egységes egészet.

Krusovszky regénye zárt világokat vonultat fel. Túlzás lenne azt mondani, hogy azokat fel is tárja: a kerek egészek és a válaszadás alapvetően távol állnak a *Levelek nélkül* narratívájától. A zárt-ság érvényes az események fizikai terére csakúgy mint az egyes szereplők belső világára (melyből az azok közötti határátlépés problémája is fakad). A történet színhelye a néven nem nevezett kelet-magyarországi kisváros, amely egyik napról a másikra egy, a magyar vidéki életet mind mai napig intenzíven meghatározó tényezőnek, a „természet rendjének” felborulását éli át. A regény főszereplője a vélhetően középkorú, gimnáziumi magyartanár, Koroknai János, aki a műben zajló, szinte valamennyi lényeges és kevésbé lényeges eseménynek szemtanúja, néhol többé-kevésbé tevékeny résztvevője. Aktív szerepvállalása korlátozott, kezdeményezőképessége szinte jelképes. Mégis, a mű nyitányát jelentő megmagyarázhatatlan esemény, a városon kívüli libatelep állományát sújtó tömeges pusztulás dokumentaristájává válik. Elsők között lesz figyelmes a baljós jelenségre: a vá-

ros fái a tavaszi zöldellés helyett lombjukat vesztik. Hasonlóképpen, minden bizonnyal szintén elsőként fedezi fel a regény legvégén a természetellenes ökológiai folyamatok folytatódását: az őszi rügyfakadást. A szürreális természeti katasztrófa felkavarja a település életének állóvizét, felerősít már meglévő ellentéteket, átrendezi a korábbi viszonyokat. Koroknai mindeközben olyan benyomást kelt, mintha a kisvárosi információs és kapcsolati háló centrumában foglalna helyet: el-lentmondásos összeköttetésbe kerül a városvezetéssel, a rendőrséggel, a helyi és országos újságírással, feltűnik diákjai oldalán és érdekében, ösztönösen pártfogójává és cinkos megmentőjévé válik az iskola egyik leszakadó, gyanúba keveredő tanulójának. Látszólagos természetességgel teszi a dolgát, valójában pedig mégsem igazán ért semmit. A látott és hallott információk, a személyes tapasztalatok mit sem segítenek, az értelmezés akadályoztatottsága a regény egyik nyíltan kimondott alapélménye: „Itt van minden a szemem előtt [...], mégis homályos az egész.” (283)

Minél kevesebb választ kínál a mű, annál aktívabban keres tágabb értelmezéseket a befogadó. A regényt olvasva nehéz az aktualizálástól, a jelenkori referenciák, áthallások ösztönös felfedezésétől függetlennek maradni. A történet olvasóját könnyen eltalálhatja a címadó, megmagyarázhatatlan katasztrófa kitörése és az azt kísérő személyes és hivatalos reakciók hatására a Covid-járványt övező hangulatot idéző, nyugtalanító nosztalgia; fanyarul megmosolyogja a magyar vidék kórképét; sóhajtva nyugtázza a kisvárosi sajtó keserűen ismerős karikatúráját. Szinte a megszőkottság érzése keríti hatalmába a korrump működés gyanúja kapcsán, a „tűlfegyvelmezett felszín” és a valóság ellentmondásait látva; részvét az elnyomott diákmegmozdulás vagy éppen az elnémított újságíró iránt. Koroknaival együtt valószínűleg az olvasó is érez némi keserű elégtételt a megmagyarázhatatlan események kapcsán nyilatkozó polgármester válaszait hallgatva: „A hazugság előfeltételezte volna az események megértését. Ha felfogta volna, hogy mi folyik körül-

lötte, bizonyára szíves-örömeest hazudott volna róla, de mivel nem fogta fel, nem tudott mást tenni, azt kellett mondania, amit valójában tudott, az pedig olyannyira kevés volt, hogy még belezavarodni sem lehetett rendesen.” (134)

A történet tágabb keretében, a külvilágban egymást követik az események, anélkül, hogy bármilyen megoldás felé haladnának a cselekményszálak. A libák tömeges pusztulására, ahogy végső soron a fákkal történetekre sem születik magyarázat vagy megoldás, szereplők tűnnek fel és tűnnek el, kérdések gyűlnek, válaszok nélkül. Ezzel szemben a regényt átszövő családtörténet, Koroknaiék lassan kibontakozó, majd a korábinál is jobban összekuszálódó viszonyrendszere, a múltfeltárás és az emlékezés problematikája ellenére az édesanyával való kapcsolat mégis egyfajta állandóságot testesít meg a főhős számára

az egyre jobban felbolyduló világban a regény első részében. Magyarázat, indoklás, vagy ha úgy tetszik, mentség Koroknai jelenlétére a kisvárosban.

Koroknai János tudásának, érzékelésének és kapcsolódási kísérleteinek korlátozottsága a magánéleti szinten is jelentkezik. A külvilágban zajló eseményekhez hasonlóan saját, személyes életében is jelen lévő és mégis kirekesztett szerepet foglal el demens édesanyjához, sőt, bizonyos fokig a másokhoz és önmagához fűződő viszonyában is. Az anya személye egészen bezárult, elszigetelődött; önként vállalt, s Koroknai halvány gyanúja szerint félig-meddig tudatosan előidézett, lassú elmúlását nehéz nem párhuzamba állítani a természetben zajló enyészettel. A családjában elnyomást szenvedő nő belső világa férje tragikus halála óta a Koroknai által többször felidézett, zaklatott periódusokon keresztül érkezett meg a regény jelenében ábrázolt állapothoz. Ebben a helyzetben, az idősök otthonában személyisége már épp olyan áthatolhatatlan, kapcsolata a külvilággal és az élettel éppoly korlátozott, mint a város fának

természetellenes tünetei, melyekre különösebb átmenet és előjelek nélkül, megmagyarázhatatlanul sújt le a biológiai megsemmisülés, egyfajta tetszhalott állapot.

De továbbmenve, az értelmező könnyen felfoghatja Koroknai sorsának, életállapotának projekciójaként is a fákkal történeteket: a megértettség hiánya, az élettől való bizonyos fokú elszakítottság (vagy még inkább a kötöttség a szinte élettelenhez) a perspektívanélküliség, a bizonytalan folytatás és a kétségek mind erősítik az elképzelhető párhuzamot. A regény szövege szinte közvetlenül is felkínálja az ilyenfajta azonosulás olvasatát: „az otthoni fák szerencsétlensége hirtelen a saját szerencsétlenségévé vált, de nem akarta átadni magát ennek az érzésnek.” (187) Érdekes megfigyelni a mű olvasása közben, hogy míg a kisvárosi létből vagy a mindennapok gépies körforgásából kilépni tudó, haladó szereplők, az onnan elköltöző Martinek család vagy a nyugdíjba vonuló Bakó, vagy akár a fővárosba visszatérő, majd világot látni induló Eszter, sőt, saját testvére iránt sem érez János ki-mondott féltékenységet, addig a

városon kívül zöldellő fák és a szülőváros pusztuló képe közti kontraszt keserű gondolatokra és önreflexióra készteti.

Néhány mozzanattól eltekintve azonban viszonylag kevés ponton kínálkozik alkalom a főhős érzelmi világába, lelki folyamataiba való bepillantásra. Bezártsága az olvasó és önmaga előtt is egyaránt érzékelhető válaszvonalat képez: „maga sem értette sokszor, de ha érzett is önsajnálatot, soha nem hatalmasodott el rajta egészen. Amikor mégis azt vette észre, hogy valamin bánkódik, nyomban kívülről kezdte látni magát, és az az alak, akit ilyenkor megpillantott, nem sok szószalmat ébresztett benne.” (184) Az önmaga számára is bezárkózott személyiség sodródása és félig-meddig aktív jelenléte az eseményekben így még izgalmasabb ellentmondássá formálódik, ahogy Koroknai maga is megfogalmazza az emésztő kérdést, mikor felmerül a lehetőség, hogy az iskolából kimaradó diákja esetleg hozzá fordulna: „Miféle pozitív üzenetet tud ő átadni?” (130)

A saját maga, szűkebb környezete és az őt körülvevő emberek

megértésének kihívása visszatérő problémakör a műben. Koroknai lényegében sikertelen közeledési kísérleteit a nők felé a félreértés, a meg nem értés és végső soron a tévedés és megérthetetlenség baljós érzése kíséri a passzivitás mellett.

A megmagyarázhatatlanság közepette az értelmező tudat lehetséges olvasatokat, párhuzamokat keres, holott, mielőtt nagyon elragadtatná magát, már a regény mottójaként szolgáló Camus-idézet is figyelmezteti: „Sok esetben az a rejtély, hogy nincs semmiféle ok.”

A mű alapvetően megmozgatja az értelmezés, a megértés irreális vágyának és a hozzáférhetőségnek a rétegeit, mind a személyek, mind a külvilág és az egyes emberek viszonyában. A regény középső része egyfajta ablak a múltba és a mű fő sodrában már elnémult és bezárkózott édesanya, Montág Klára sorsába. A második egység egyetlen epizód, egy nyári nap emléke az anya szemszögéből, melynek jelentősége az egyes szereplők viszonyait tekintve jelentéktelenségében is kiemelt szerepet kap utólag. A nézőpontváltással együtt a

szöveg nyelvezete is érezhetően változik: az első és harmadik részben a Koroknai szemszögéből formálódó elbeszélésmód távolságtartó és (néhány kevésbé fennkölt megszólalástól eltekintve) szép-irodalmi stílusminőségű mondatain keresztül bomlik ki a cselekmény, míg az anya pozíciójába belehelyezkedve sokkal inkább egy kevésbé kontrollált, el-elkalandozó gondolatfolyammal találkozik az olvasó. A rövid középső részt az utolsó mozzanat szervesen bekapcsolja a történet jelenébe: ekkor készül a (minden bizonynyal a borítón is megjelenő) fénykép az anyáról, melyet a gyermek Koroknai rögzít, és amely minden különösebb jelentőség vagy magyarázat nélkül túléli az idők viharait, és a felnőtt tanár lakásába kerül. Ezen a megörökített pillanaton keresztül egymásra tekint és sajátosan össze is kapcsolódik az anya és a fia, ugyanakkor a fotó médiuma el is távolítja őket egymástól. Az olvasó pedig még egy lépéssel hátrébb állva szemlél – ahogy a borítóképet, a bizonytalan kontúrokkal rendelkező nőalakot sem szemből, Koroknai nézőpontjából látja, hanem hátulról.

A regény világának szereplői mégsem tűnnek sokkal beavatottabbnak az olvasónál. Az irreális és katasztrófális események szemlélésének módja, a voyerisztikus szeparáció Koroknai elmékedésének a tárgyát képezi, amikor a fák sorsa kapcsán észleli az érintettek és a külső tekintetek reakcióinak kontrasztját. Tetten érhető ez az országos médiában való megjelenésben, de a történet személyes átadásának korlátozottságában is Koroknai és Eszter között. „Bizonyos értelemben kitapinthatatlan volt a történetek valódi jelentősége, miközben túlságosan is kézenfekvőnek tűnt belőle mindaz, ami a felszínen látszott. [...] Már a legkisebb távolság is elegendő az azonosulás kudarcához, jutott eszébe, vagy megfordítva, legalább ennyi távolság és távolságtartás kell ahhoz, hogy ne veszítsük el az eszünket egyik pillanatról a másikra...” (119)

Mélysegeket átmozgató, remekül megírt, sodró rendületű szöveg, mely felülemeli olvasóját a kérdésen, hogy mégis *mi felé* sodor. A mű végére nem megnyugszanak, inkább fokozódnak a

felfordult világ kérdései. A mindenkori körülményekhez való alkalmazkodás és az azoktól való, korábban már megfogalmazott távolságtartás, valamint olyan túlélési stratégiák, mint az elengedés, továbblépés, az autonómia újfajta megélése (Koroknainak az apja szoboravatására írt, forma-

bontó beszéde által) mellett az újfajta normalitáson túl a remény érzése is megjelenik. Mindezekkel együtt a regény zárlata sem szeretne megnyugtatóni. Inkább segít beletörődni abba, hogy vannak bőséggel az életben olyan történetek, melyek „sehonnan sehová sem tartanak”. (141)

Pór-Szabady Ágnes

E számunk szerzői

Benesóczky László (1992) költő, kommunikációs szakértő, Budapest • **Böröczki Csaba** (1979) író, legutóbbi kötet: *Salomé nem szeret senkit* (Kalligram, 2023), Budapest • **Branczeiz Anna** (1990) irodalomtörténész, kritikus, író, költő, műfordító, a PTE KPVK tanársegédje, Pécs • **Costanza Ghezzi** (1963) író, szerkesztő, a Thália Servizi Editoriali irodalmi ügynökség tulajdonosa, Orbetello • **Halmi Tibor** (1987) költő, kritikus, legutóbbi kötete: *Utolsó csatlakozás* (Apokrif-FISZ, 2019), Budapest • **Hocza-Szabó Marcell** (1996) PhD-hallgató, Debrecen • **Körtesi Márton** (1990) vers- és műszaki szakszövegíró, legutóbbi kötete: *Öngyújtótöltés* (Apokrif-FISZ, 2022), Budapest • **Lengyel Panna** (2001) vallástudomány szakos hallgató (ELTE BTK), Budapest-Szirmabesenyő • **Littner Zsolt** (1971) ügyvéd, titkos író, Budapest • **Pór-Szabady Ágnes** (1998) kulturális örökség tanulmányok szakember, Balatonboglár • **Schell Réka** (2000) képzőművész, Budapest • **Sokcsevits Judit Ráhel** (1998) könyvtáros, műfordító, Balassagyarmat • **Stolcz Ádám** (1989) költő, legutóbbi kötete: *Transz* (Apokrif-FISZ, 2022), Párizs • **Szabados Attila** (1999) költő, első kötete: *Vérsűrűség* (Kalligram, 2024), Budapest • **Veress Dániel** (1988) szerkesztő (Apokrif), Debrecen–Budapest

ISSN 2060-3207

24003

9 772060 320701

Ára: 500 Ft

